

Oppbygging av studiet

10. semester	<u>JUR5030 – Masteroppgave 30 studiepoeng, master i rettsvitenskap</u>		
9. semester	<u>Valgemner og valgemneprofiler / Utveksling</u>	<u>Valgemner og valgemneprofiler / Utveksling</u>	<u>Valgemner og valgemneprofiler / Utveksling</u>
8. semester	<u>JUS4111 – Metode og etikk</u>	<u>Valgemner og valgemneprofiler / Utveksling</u>	Semi-obligatorisk emne; enten <u>JUS4121 – Rettsøkonomi I</u> , <u>JUS4122 – Rettssosiologi I</u> eller <u>JUS4123 – Rettsfilosofi</u>
7. semester	<u>JUS4211 – Prosess og strafferett</u>		
6. semester	<u>JUS3213 – Formuerett II (20 sp) (Oppstart Høst 2021)</u>	<u>Valgemne på bachelornivå: Valgemner og valgemneprofiler</u>	
5. semester	<u>JUS3112 – Formuerett I (22 sp) (Oppstart Vår 2021)</u>	<u>JUS3220 – Rettshistorie (8 sp)</u>	
4. semester	<u>JUS2211 – Forvaltningsrett og EØS-rett</u>		
3. semester	<u>JUS2111 – Statsforfatningsrett, folkerett og menneskerettigheter</u>	<u>JFEXFAC04 – Examen facultatum - rettsvitenskapelig variant</u>	

2. semester	<u>JUS1211 – Privatrett II</u>		
1. semester	<u>EXPHIL03 –</u> <u>Examen philosophi-</u> <u>cum</u>	<u>JUS1111 – Privatrett I</u>	
	10 studiepoeng	10 studiepoeng	10 studiepoeng

Kort om emnet

Exphil gir en innføring i grunnleggende filosofiske spørsmål om viten og etikk. Emnet består av tre hoveddeler som tilsvarer begrepsområdene: 'vite', 'være' og 'gjøre'. Del én handler om hva det vil si å vite noe, og særlig hva det vil si å ha vitenskapelig viten. Del to dreier seg om virkeligheten og det man kan ha viten om. Del tre behandler hva som er godt eller rett, hva som har verdi, hvordan vi bør handle og hvordan vi kan ha viten om disse spørsmålene.

Exphil trekker frem viktige bidrag fra filosofi- og vitenskapshistorien som er særlig egnet til å belyse den vitenskapelige tenkemåten grunnlag og vitenskapens filosofiske forutsetninger. Teorier om normativ etikk og spørsmål i metaetikk og anvendt etikk blir behandlet. Etske dilemmaer knyttet til menneskets eksistens, spørsmål om hvordan man legitimerer staten og om hva som utgjør et kulturelt verdifelleskap, blir tatt opp til diskusjon. Studentene introduseres for tema som gir verktøy for å forstå og kontekstualisere problemer felles for hele universitetet. I tillegg til perspektiver fra klassiske og samtidige tenkere, sees temaene også i lys av kjønns- og miljøperspektiv.

I alle tre deler blir pensum presentert gjennom både originaltekster og introduksjonstekster.

EXPHIL03 fins i to varianter: seminarvariant og selvstudiumsvariant. Disse har ulikt undervisningstilbud og eksamensform. Les mer under «Undervisning» og «Eksamen».

Hva lærer du?

Gjennom studier av tekstene skal studentene ved gjennomført emne kunne redegjøre for sentrale problemstillinger hos tenkere i filosofi- og vitenskapstradisjonen, særlig i tilknytning til vitenskap, erkjennelse og etikk. Dette gir grunnlag for å reflektere over vitenskapsteoretiske og vitenskapsetiske problemer man kan støte på i universitetssammenheng og i samfunnet for øvrig. Formålet er å utvikle studentenes evne til å forholde seg reflektert til vitenskapene i dag.

For alle pensumdelene skal studentene:

- kunne gjenkjenne, sammenlikne og diskutere ulike posisjoner innen de forskjellige områder som blir tatt opp

- kunne identifisere standpunkter, argumenter og strukturer i en vitenskapelig tekst

- vise ferdigheter i å strukturere stoffet og presentere det skriftlig i henhold til vanlige akademiske normer for fremstilling og kildebruk

EXPHIL03 - Høst 2011

Pensum/læringskrav

Pensumlitteratur til examen philosophicum

Exphil I: Filosofi- og vitenskapshistorie, 2011. Unipub. ISBN: 978-82-91670-55-3.

Exphil II: Tekster i etikk, 2011. Unipub. ISBN: 978-82-91670-57-7.

Det forventes at studentene har god kjennskap til alt innholdet i begge pensumbøkene, dette inkluderer såkalt sekundærlitteratur i Exphil I. Vi viser også til informasjon som er gitt under overskriften "Hva lærer du" på emnesiden.

Utgaven fra 2011 er et nytt opplag av 2009-utgaven.

JFEXFAC04 - Høst 2012

Pensum/læringskrav

Del A

Fagbeskrivelse

Faget rettsfilosofi er internasjonalt i sin karakter og går historisk tilbake så langt vi har skriftlige overleveringer. Faget har enkelte hovedemner som går igjen opp gjennom historien og på tvers av rettssystemer:

Ett hovedemne er analyse av grunnbegreper som er nødvendige for å forstå positivt gitte rettssystemer. Hva er regler, og hvilke typer av regler opererer vi med i rett og jus? Hvordan forholder reglene seg til andre former for normativitet, som verdier og rettigheter? Og hva skiller normativitet i det hele fra beskrivelser?

I forbindelse med verdiene kommer vi inn på avveiningers rolle i jusen og spørsmålet om jusens objektivitet. Et eget tema her er hvorvidt vi kan finne fram til mer grunnleggende prinsipper som preger et rettssystem som det norske. Lar det seg gjøre å bringe den uoverskuelige mengden av enkeltregler ned til visse grunnleggende prinsipper, som kan hjelpe oss til å lære, huske og anvende enkeltreglene? – I flere av de spørsmålene som nå er nevnt, har rettsfilosofien også en side til faget rettskildelære og kan ses som en grunnlagsdiskusjon i forhold til dette faget.

Hvilke muligheter har vi for å erkjenne og diskutere rettsreglenes godhet? Er rett lik makt, eller rår vi over kriterier til vurdering og kritikk av positiv rett? Dette kan vi i kortform kalle spørsmålet om “rett og praktisk fornuft”. Å hevde at vi har en spesifikt praktisk fornuft betyr at vi gjennom refleksjon over oss selv og vårt forhold til hverandre kan etablere målestokker til vurdering og kritikk av positiv rett. Hva som er god rett, kan da vise seg å være forskjellig fra oppfatningene til de som har mest makt. Spørsmålet om rett og praktisk fornuft melder seg dels i alminnelig rettspolitisk og samfunnspolitisk debatt, og dels i samfunnsmessige krigs- og krisesituasjoner. Tre hovedposisjoner har vist seg å gå igjen i diskusjonene:

(i) Benektelse av at vi rår over en praktisk fornuft. Skandinavisk rettsrealisme er her et sentralt typetilfelle.

(ii) Utilitarisme, hvor den praktiske fornuft settes lik nyttetenkning.

(iii) Fornuftsbasert naturrett. Kantiansk rettsfilosofi er her den sentrale posisjon.

Følgende målsettinger står sentralt i faget:

Å gi forståelse av slike sentrale problemstillinger og begreper som nevnt ovenfor, og å utvikle evnen til å formulere dem.

Å utvikle evne til å redegjøre for enkelte hovedmåter å argumentere på som har vist seg å gå igjen i rettsfilosofiens drøftelser av spørsmålene.

Å oppøve evne til kritisk refleksjon over egne formuleringsmåter og argumenter.

Å skape bevissthet om fagets internasjonale karakter, og dermed knytte bånd til jurister i andre rettssystemer.

Læringskrav

I Rett og Språk

Det kreves **kjennskap** til:

Grunnleggende utsagnstyper (definisjoner, karakteristikker; deskriptive utsagn, normative utsagn).

II Rett og Normativitet

Det kreves **god forståelse** av:

Hovedformene for normativitet:

Typer av Normer

Pliktnormer, Kompetansenormer, Kvalifikasjonsnormer

Regler, Retningslinjer, Avveininger («Juristiskjønn»)»)

Verdier

III Noen grunnleggende prinsipper og verdier i det norske rettssystemet av i dag

Det kreves **god forståelse** av:

Begrepene 'likebehandling', 'rettferdighet', 'frihet' og 'rettssikkerhet'.

Det kreves **kjennskap** til:

Problemet «motstrid mellom og harmonisering av verdier og prinsipper».

Det kreves **god forståelse** av:

To hovedforslag til løsning av slik motstrid:

Avveiningsmodell

Rangordensmodell

IV Rett og Praktisk fornuft

A Deskriptivt om likheter, forskjeller og forbindelseslinjer mellom rett og moral

Det kreves **god forståelse** av:

De viktigste likheter, forskjeller og forbindelseslinjer mellom rett og moral.

B Muligheten av å etablere kriterier til vurdering og kritikk av positivt foreliggende rettssystemer

Det kreves **god forståelse** av:

Problemstillingen.

Det kreves **kjennskap** til:

Følgende tre teoretiske posisjoner i forhold til problemstillingen:

Teorifamilie 1: Kantiansk rettsteori

Teorifamilie 2: Utilitarismen

Teorifamilie 3: Den skandinaviske rettsrealismen

Hovedlitteratur

Svein Eng: *Rettsfilosofi*. Oslo, Universitetsforlaget. 2007:

Introduksjon, s. 1–4

I. Innledning, s. 7–25

II. Rett og normativitet

Pliktnormer og kompetansenormer, II 2–3, s. 72–91 Koblingsord, kvalifikasjonsnormer, u/gyldighetsnormer, II 4.1–4.4.4 (1), s. 104–24 Normteori og definisjonsteori, II 5.1–5.3.3, s 128–38 Verdier, avveiningsnormer og retningslinjer, II 6–8, s. 157–74

III. Noen grunnleggende prinsipper og verdier i det norske rettssystemet av idag

1 Innledning, s. 181–85; 2.1–2.2 Likebehandling, rettferdighet, s. 186–96; 2.5.1–2.5.2 Frihet, s. 198–200; 2.6 Rettssikkerhet, s. 209–21; 2.7 Noen felles emner, s. 221–24; 3 Motstridsproblemer, s. 225–26.

IV. Rett og praktisk fornuft

A Deskriptivt om likheter, forskjeller og forbindelseslinjer mellom positiv rett og moral, s. 231–46

B Hvilke muligheter har vi til å etablere kriterier til vurdering og kritikk av positivt foreliggende rettssystemer?

1 Innledning, s. 249–60

2 Skandinavisk rettsrealisme, 2.1–2.4.2, s. 275–293; 2.6, s. 312–14

3 Utilitaristisk rettsfilosofi, s. 315–345

4 Kantiansk rettsfilosofi, 4.1.1, s. 346–47; 4.1.4, s. 355–56; 4.2–4.4.2 s. 356–364; 4.5 s. 372–77

5 Litt om forholdet mellom de tre posisjonene i faktisk forekommende argumentasjon, s. 437–42

Del B

Fagbeskrivelse

Rettsteori – rett, samfunn og legitimitet

Den moderne retten er utviklet ut fra flere historiske rettslige tradisjoner og flere teoretiske posisjoner om retten. Naturrettslige, rettspositivistiske, rettsrealistiske, pragmatiske, rettssosiologiske og kritiske posisjoner har hatt betydning. Retten og de rettslige normer er en del av og dypt integrert i samfunnet. De er uttrykk for og utvikles i et samspill med ulike verdier, hensyn, formål og interesser i samfunnet.

Ett hovedemne i denne delen av faget er en forståelse av rettens funksjoner i det moderne samfunn og forholdet mellom retten og de sentrale institusjoner i samfunnet. En sentral del av dette er en forståelse av hva legitimitet er, og hva grunnlaget for den moderne rettens legitimitet kan være. Den moderne og demokratiske retten bygger på at individene sikres grunnleggende frihetsrettigheter. Den bygger på at retten skapes gjennom demokratiske lovgivningsprosedyrer og ved at rettssikkerhet er et grunnleggende prinsipp i domstoler og offentlig forvaltning. Retten skal verne individene mot maktovergrep. Samtidig har den demokratiske staten monopol på bruk av tvangsmakt som en del av utøvelsen av myndighet.

Et annet hovedemne er en forståelse av rettens funksjon i et samfunn der mange, høyt spesialiserte og noen ganger motsetningsfylte formål skal realiseres, og der retten anvendes for å bidra til en slik realisering. Den moderne retten utvikles innholdsmessig i nær kontakt til kunnskaper og vitenskap, nye teknologier, etikk, moral, økonomi og politikk mv. Rettspluralisme, polysentrisk rett og rettsliggjøring er noen av de begreper som anvendes for å forstå dette. En forståelse av forholdet mellom rett og etikk er sentralt for å forstå rettens grenser, i særlig grad i moderne kunnskapssamfunn. Et tredje hovedemne er en forståelse av hva det vil si at retten i økende grad internasjonaleses. Det er stadig flere internasjonale traktater som angår utviklingen av retten internt i nasjonalstatene, på direkte og indirekte måter. Internasjonale organisasjoner og domstoler har viktige rettsskapende funksjoner. Skillet mellom internasjonal og nasjonal rett er på mange områder blitt mer komplekst og sammensatt. Under behandlingen av alle tre delene vil det bli lagt vekt på teorier om staters suverenitet og rettens internasjonalisering, og det vil bli lagt stor vekt på bruk av dommer og eksempler ellers.

Læringskrav

Det kreves **god forståelse** av følgende emner:

Den moderne retten som en normativ orden mellom individer, samfunn og stat, (kap.1) - Herunder tema om: Rettens utvikling og verdier (kap.1.4)

Den moderne rettens utvikling. Rettigheter, institusjoner og samfunn (kap.2) - Herunder om: Rettsstat, velferdsstat, kunnskapssamfunn, risikosamfunn (kap.2.1-2.4, 2.6)

Retten som tekst og normativ kommunikasjon, (kap.3.1-3.2 - Herunder om: Rett, språk og hermeneutisk teori (kap.3.3)

Politisk, rettslig og etisk kommunikasjon (kap.3.5, 4.1)

Det kreves **kjennskap** til: - Rettslig pluralisme og polysentri, (kap.2.8)

Teorier om retten i det moderne samfunn. - Herunder om: teorier om samfunnets differensiering, retten som et eget system, rettslig argumentasjon, rettens evolusjon, (kap.4.2-4.5)

Rettens internasjonalisering (kap.2.8, kap.5) (artikkel av Koskeniemi)

Rett og legitimitet (kap.6.1)

Hovedlitteratur

Inger Johanne Sand: *Rett, samfunn, tekster og legitimitet*, kommer i Unipub 2012 kap.I – VIII, 126 s, herav utgår kap.IV.5, IV.6, og hele kap.VII og VIII, (106 s. inkludert oppgaver på 6s.)

Martti Koskeniemi, *"The Politics of International Law"*, i European Journal of International Law, 1990, no. 1, s.4-32. (28 s) Fotnotene til artikkelen inngår ikke i den anbefalte hovedlitteraturen. Artikkelen er tilgjengelig i UBs e-tidskrifter. Du kan søke i E-tidsskrifter fra denne siden

Tilleggs litteratur

Kaarlo Tuori, *"Modern Law and its Problems"* fra Critical Legal Positivism, 2002, s. 3-30.

Martti Koskeniemi, *"The Fate of Public International Law: Between Technique and Politics"*, i Modern Law Review, vol.70, no.1, 2007, 30s.

Hans Petter Graver: *Juridisk overtalelseskunst* (2009) – s.43 - 65.

Hans Petter Graver, *Hva er rett*, 2011,

Del C

Fagbeskrivelse

Kunnskap om språkets grunnleggende elementer og funksjonsmåte er viktig for innsikt i nær sagt enhver vitenskapsgren. Dette skyldes bl.a. forholdet mellom språk og erkjennelse. Ved å analysere ulike former for flertydighet og slutningsmåter vil man på ethvert vitenskapsfelt bli bedre rustet til å se muligheter og begrensninger i materien som er gjenstand for undersøkelse. Man vil dessuten bli i stand til å ta selvstendig stilling til holdbarheten i påstander som fremmes, herunder å skille det saklige fra det usaklige, det logisk holdbare fra det logisk uholdbare, det sikre fra det usikre m.v. Innsikt i språkets grunnleggende former vil kort sagt gjøre deg til en bedre observatør og diskusjonsdeltaker.

Læringskrav

Det kreves **god forståelse** av følgende emner:

Språk og fortolkning

Definisjonsteori

Det kreves **kjennskap** til følgende emner:

Logikk

Argumentasjonsteori

Hovedlitteratur

Alf Petter Høgberg: *I språkets bilde – Elementære logiske emner i juridisk kontekst*. Universitetsforlaget 2012

Tilleggs litteratur

Eivind Kolflaath: *Språk og argumentasjonsteori* (2004)

Dagfinn Føllesdal og Lars Walløe: *Argumentasjonsteori, språk og vitenskapsfilosofi* (2000)

Arne Næss: *En del elementære logiske emner* (2002)

Læringskrav - JUS1111- Privatrett I

Emnet JUS1111-Privatrett I består av følgende deler: Avtalerett, kjøpsrett og erstatningsrett

Innholdsfortegnelse

Emnet JUS1111-Privatrett I består av følgende deler: Avtalerett, kjøpsrett og erstatningsrett

Avtalerett

Beskrivelse av fagområdet

Hva lærer du?

Kjøpsrett

Beskrivelse av fagområdet

Hva lærer du?

Erstatningsrett

Beskrivelse av fagområdet

Hva lærer du?

Avtalerett

Beskrivelse av fagområdet

Avtaleretten består tradisjonelt av reglene om inngåelse og tolkning av avtaler, reglene om fullmakt og andre mellommannsformer, reglene om ugyldige avtaler, samt enkelte særregler som f.eks. reglene om tredjemannsavtaler. I jusstudiet behandles avtaleretten på to nivåer – først som en del av JUS 1111 Privatrekt I (omfattende inngåelse og tolkning av avtaler) og deretter som en del av JUS 3112 (Formuerett I (omfattende fullmakt og ugyldighet mv.)

Avtaleretten har forbindelseslinjer til flere andre formuerettslige fagområder, først og fremst obligasjonsretten, kjøpsretten, fast eiendoms rettsforhold og selskapsretten, men også i noen grad til familieretten og arveretten. Avtaleretten har også en forbindelseslinje til forvaltningsretten i den offentlige rett for avtaler som inngås med det offentlige som (en av) part(ene).

Et utgangspunkt for avtaleretten er avtaleloven av 1918, men den regulerer i liten grad tolkningslæren og er etter hvert også blitt mindre sentral for spørsmålet om hva som skal til for at en avtale skal anses inngått (bindingsspørsmålet). Rettspraksis, og i noen grad også avtalepraksis og juridisk teori, spiller i dag i praksis en mer betydningsfull rolle som rettskildedefaktorer enn loven. For tolkningslæren er det tradisjonelt og også i dag rettspraksis og juridisk teori som spiller størst rolle som rettskildedefaktorer. EU-retten har også fått betydning, særlig for forbrukeravtalene. Annet internasjonalt rettsstoff spiller også en rolle.

Hva lærer du?

Kunnskaper

Studentene skal ha god forståelse av:

Lovfestede og ulovfestede regler og prinsipper om avtaleinngåelse, herunder ulike kommersielle avtaleslutningsmekanismer

Regler og prinsipper om tolkning og utfylling av avtaler

Studentene skal ha kjennskap til:

Reglene og prinsippene om inngåelse av avtaler ved anbudskonkurranser

Ferdigheter

Studenten skal kunne:

Identifisere, drøfte og løse rettslige problemstillinger knyttet til inngåelse av avtaler

Identifisere, drøfte og løse rettslige problemstillinger knyttet til tolkning og utfylling av avtaler

Analysere og avveie grunnleggende hensyn i avtaleretten

Formulere og formidle kunnskaper om avtalerettslige problemstillinger

Generell kompetanse

Ved endt studium kunne anvende avtalerettslige kunnskaper i domstolene, advokatfirmaer eller andre institusjoner som arbeider med avtalerett.

Kjøpsrett

Beskrivelse av fagområdet

Faget kjøpsrett gir en første innføring i de grunnleggende reglene om innhold og oppfyllelse av kontrakter. Kjøpsavtalen er en av de viktigste kontraktstypene, og i kjøpsretten finner vi regler om hva partene kan avtale i et kjøp, hvordan loven utfyller kjøpsavtalen, og hvilke virkninger det har at kontrakten ikke blir oppfylt som den skal. Senere i studiet, i emnene JUS3111 Formuerett I og JUS3211 Formuerett II, utvides perspektivet til å omfatte generelle regler om innhold og oppfyllelse av kontrakter, også for andre kontraktstyper enn kjøp.

Kjøpsretten omhandler så vel kontrakter med forbruker som kjøp mellom næringsdrivende. Kjøpsavtalene reguleres i første rekke av kjøpsloven fra 1988 og forbrukerkjøpsloven fra 2002. Begge lovene har bakgrunn i internasjonale regelsett, kjøpsloven i en konvensjon om internasjonale løsørekjøp og forbrukerkjøpsloven i et EU-direktiv om forbrukerkjøp. Faget er skåret til slik at avhending av fast eiendom faller utenfor.

Kjøpsavtaler inngås ofte mellom parter med tilknytning til forskjellige land med ulike rettsregler. Da oppstår spørsmålet om hvilket lands regler som skal regulere rettsforholdet mellom partene. Det er et spørsmål som tas opp i lovvalgsretten (den internasjonale privatretten). I faget kjøpsrett gis det en innføring i lovvalsreglene for kjøpsavtaler.

Hva lærer du?

Kunnskaper

Studenten skal ha gode kunnskaper om:

- Innholdet av selgerens plikter (tingens egenskaper m.m., når og hvor tingen skal leveres)

- Innholdet av kjøperens plikter (hva som skal betales, når det skal betales)

- Kjøperens krav som følge av avtalebrudd fra selgers side i form av forsinkelse

- Kjøperens krav som følge av avtalebrudd fra selgers side i form av mangler ved salgsgjenstanden

- Selgerens krav som følge av avtalebrudd fra kjøperens side

Studentene skal ha kjennskap til:

- Prinsippene for erstatningsutmåling ved avtalebrudd

- Reglene om ventet (antesipert) mislighold

- De viktigste reglene om lovvalg i internasjonale kjøpsforhold

Reguleringen av følgende emner i kjøpsloven og forbrukerkjøpsloven faller utenfor kravene til kunnskap:

Stansningsrett

Rettsmangler (vanhjemmel)

Direktekrav

Ferdigheter

Studenten skal kunne:

Identifisere og drøfte kjøpsrettslige problemstillinger

Formulere og formidle kunnskaper om kjøpsrettslige problemstillinger

Anvende kjøpsrettslige regler på praktiske situasjoner

Generell kompetanse

Studenten skal:

Ved endt studium kunne anvende kjøpsrettslige kunnskaper i domstolene, advokatfirmaer eller andre institusjoner som arbeider med kjøpsrett.

Ha forståelse av de kjøpsrettslige grunnprinsippene og relevante reelle hensyn

Erstatningsrett

Beskrivelse av fagområdet

Erstatningsretten omhandler reglene for erstatningsansvar når skade er voldt utenfor kontrakt, og regulerer forholdet mellom en som volder skade (skadevolder), og den som rammes av skaden (skadelidte). Hovedspørsmålet er når den skadelidte kan kreve sitt tap erstattet av en ansvarlig skadevolder. Dette reiser igjen to spørsmål, som begge reguleres av erstatningsretten. Det første spørsmålet er hvilke vilkår som må være oppfylt for at skadevolder skal bli erstatningspliktig overfor skadelidte. Forutsatt at vilkårene for erstatningsansvar foreligger, oppstår det andre spørsmålet: Hvor mye skal skadevolder betale til skadelidte. Erstatningsretten omhandler således både vilkårene for erstatningsansvar og utmålingen (beregning) av erstatningen.

Utgangspunktet i norsk rett er at den som lider skade selv må bære tapet. I erstatningsretten behandles det rettslige grunnlaget for at tapet skal veltes fra skadelidte over på skadevolder. For at skadevolder skal bli erstatningsansvarlig oppstilles tre hovedvilkår: Det må foreligge en erstatningsrettslig relevant skade. Det må påvises et ansvarsgrunnlag. Og det må foreligge adekvat årsakssammenheng mellom skaden og ansvarsgrunnlaget.

Fastsettelsen av erstatningsrettslig relevant skade forutsetter at vi tar stilling til om skaden utgjør et økonomisk eller ideelt tap, om skaden har rammet en vernet interesse, og om skadelidte inngår i personkretsen som har en vernet interesse (vernet skadelidt).

Videre må det påvises et ansvar grunnlag som både utpeker et ansvarssubjekt og en ansvarsbetingende risiko. Hovedvekten i faget er lagt på de ulovfestede ansvar grunnlagene culpa og objektivt ansvar. Vurderingstemaene her går igjen i forskjellige lovfestede ansvarsformer. Av disse omfatter læringskravene bilansvaret, som illustrerer forbindelsene til forsikringsretten, og arbeidsgivers ansvar for ansattes handlinger.

Spørsmålet om årsakssammenheng er todelt: Er det årsakssammenheng mellom ansvar grunnlaget og den erstatningsrettslig relevant skaden, og hvilke begrensninger som må oppstilles i ansvarets utstrekning (adekvans).

Også skadelidtes forhold kan få betydning for ansvarsspørsmålet. Skadelidtes forhold kan påvirke både fastleggelsen av om grunnvilkårene for skadevolders erstatningsansvar er oppfylt, virke ansvarsbefriende, få betydning for ansvarsfordelingen mellom skadevolder og skadelidte, samt for spørsmålet om lemping.

Forutsatt at vilkårene for erstatningsansvar er oppfylt, blir spørsmålet hvordan erstatningen skal utmåles. Erstatningsutmålingen omhandler erstatningskravets innhold. Utgangspunktet er at det skal ytes full erstatning, og at det er skadelidtes individuelle tap som skal dekkes. Sentralt står også prinsippet om fradrag for fordel og skadelidtes tapsbegrensningsplikt. Skadelidts forhold har således stor betydning i tapsutmålingen. Som fagområde har erstatningsretten særlige forbindelser til forsikringsretten, trygderetten og velferdsretten, idet erstatningsbetingende tap ofte vil dekkes eller suppleres av slike ordninger.

Erstatningsretten påvirkes også av Norges internasjonale forpliktelser i form av menneskerettighetene og EØS-avtalen. Endelig vil erstatningsansvar som rettsvirkning være relevant på en rekke fagområder, f.eks. forvaltningsrett og strafferett.

Hva lærer du?

Kunnskaper

Studenten skal ha god kunnskap om:

- Betingelsene for ansvar, dvs. erstatningsrettslig relevant skade, ansvar grunnlag, adekvat årsakssammenheng

- Bilansvaret som ordning med objektivt ansvar og tvungen forsikring

- Skadelidtes medvirkning, lemping, flere skadevoldere og regress

- Reglene om tapsutmåling, herunder forholdet mellom erstatning, forsikring og trygd

Studenten skal ha kunnskap om:

- Erstatningsrettens nasjonale kilder

- EMK og EØS rettslige kilder av betydning for erstatningsretten

Ferdigheter

Studenten skal kunne:

Identifisere og drøfte erstatningsrettslige problemstillinger knyttet til erstatningsrettslig relevant skade, ansvarsgrunnlag, adekvat årsakssammenheng

Analysere sentrale erstatningsrettslige prinsipper

Anvende erstatningsrettslige regler på praktiske situasjoner

Generell kompetanse

Studenten skal:

Ved endt studium kunne anvende erstatningsrettslige kunnskaper i domstolene, advokatfirma, forsikringsselskap eller andre institusjoner som arbeider med erstatningsrett.

Ha forståelse for de erstatningsrettslige grunnprinsippene og reelle hensyn

Ha forståelse av forholdet mellom erstatning og forsikring for å finansiere skader

Emnet består av fagområdene:

Rettskilder til fots (1 stp)

Avtale- og kjøpsrett (10 stp)

Erstatningsrett (9 stp)

Emnets fagområder er alle, på hver sin måte, sentrale og videreføres i senere semestre av studieprogrammet Rettsvitenskap (jus) (master - 5 år).

Hva lærer du?

Kunnskaper:

Etter endt emne skal studenten ha kunnskaper om rettssystemets oppbygging og regler og sammenhenger innen fagområdene avtale- og kjøpsrett og erstatningsrett.

Dette innebærer at studenten skal ha kunnskaper om og forståelse av

Nasjonal rett på fagområdene avtale- og kjøpsrett og erstatningsrett

Betydningen av de internasjonale aspektene ved kjøps- og avtaleretten og erstatningsretten

Grunnleggende forståelse av juridisk metode

Ferdigheter:

Etter endt emne skal studenten I kunne anvende juridisk metode til å analysere, drøfte og ta standpunkt til rettslige problemstillinger. Dette innebærer å kunne

Identifisere rettslige problemstillinger i et saksforhold

Finne frem til, analysere og sammenstille rettskilder med sikte på å fastlegge gjeldende rett

Drøfte og løse konkrete rettsspørsmål innenfor rettsområdene kjøps- og avtalerett og erstatningsrett

Utarbeide skriftlige analyser av reglene innen rettsområdene kjøps- og avtalerett og erstatningsrett

Argumentere skriftlig og muntlig for et rettslig standpunkt

JUS1111 - Høst 2011

Pensum/læringskrav

Læringskrav

Læringskrav Innføring i rettsstudiet

Læringskrav Avtalerett

Læringskrav Kjøpsrett

Læringskrav Internasjonale menneskerettigheter

Pensum

Avtalerett

Innføringslitteratur

Jo Hov/Alf Petter Høgberg: Oversikt over avtaleretten, Oslo 2009. Følgende kapitler inngår:

Kapittel 1: Innledning

Kapittel 2: Når blir en part avtalerettslig forpliktet?

Kapittel 3: Avtaleinngåelse

Kapittel 8: Tolkning og utfylling av avtaler

Geir Woxholth: Avtaleretten i et nøtteskall, Oslo 2010 Følgende kapitler inngår:

Del I Innledning

Del II: Avtaleinngåelse, til og med kapittel 5

Del IV: Tolkning og utfylling

Hovedlitteratur

Alternativer i alfabetisk rekkefølge:

Johan Giertsen: Avtaler, Bergen 2006:

Del I: Emnet (kap 1-4)

Del II: Binding (kap 5-15)

Del III: Avtaletolking (kap 16-18)

eller:

Jo Hov/Alf Petter Høgberg: Alminnelig avtalerett, Oslo 2009 Følgende kapitler inngår:

Kapittel 2: Avtalerettens kilder, unntatt punktene 2.3-2.6, - Kapittel 3: Ensidig binding og avtaleinngåelse, unntatt punktene 3.2.3.2-3.2.3.7, 3.2.8.2-3.2.8.8 og 3.5.3.3-3.5.3.4.

Kapittel 8: Tolkning og utfylling av avtaler.

eller:

Geir Woxholth: Avtalerett, syvende utgave, Oslo 2009 Følgende deler, kapitler og punkter inngår:

Del I: Innledning, Kapittel 1, unntatt punktene 7.0, 8.0, 9.4, 9.5, 11.0 og 12.0.

Del II: Avtaleinngåelse

Kapittel 1

Kapittel 2

Kapittel 4

Kapittel 7, unntatt punktene 4.0-7.0

Del IV: Tolkning og utfylling, unntatt kap. 6.0 og 7.0

Kjøpsrett

Innføringslitteratur

Kåre Lilleholt (red.):

Knophs oversikt over Norges rett, 13. utgave, Oslo 2009, §§ 43–47

Hovedlitteratur

Enten:

Hagstrøm, Viggo: Kjøpsrett, Oslo 2005. Kapittel 37 faller utenfor. BIBSYS

Cordero-Moss, Giuditta: Innføring i lovvalg for kjøpskontrakter, Jussens Venner, 2010 s. 85–97.

eller:

Selvig, Erling og Kåre Lilleholt: Kjøpsrett til studiebruk, 4. utgave, Oslo 2010. Kapittel 13 og 15.5 og vedleggene faller utenfor. BIBSYS

Cordero-Moss, Giuditta: Innføring i lovvalg for kjøpskontrakter, Jussens Venner, 2010 s. 85–97.

Selvig og Lilleholt bok har flere sider enn Hagstrøms bok, men dekker de samme emnene.

Tilleggs litteratur

Bergem, John Egil, Berte-Elen Konow og Stein Rognlien: Kjøpsloven 1988 og FN-konvensjonen 1980 om internasjonale løsørekjøp med kommentarer, 3. utgave, Oslo 2008

Krüger, Kai: Norsk kjøpsrett, 4. reviderte utgave, Bergen 1999

Tverberg, Arnulf: Forbrukerkjøpsloven med kommentarer, Oslo 2008

Innføring i rettsstudiet

Innføringslitteratur

"Rettssystemet" i Knophs oversikt over Norges rett. 13. utgave (2009) s. 1-45.

Hovedlitteratur

Enten:

Andenæs, Mads H: Rettskildelære. Oslo 2009;

eller:

Boe, Erik M.: Innføring i juss. 3. utg. Oslo 2010 kap. 8-17, med unntak av pkt.11.3-11.5.

og (felles for begge alternativene over):

Graver, Hans Petter: I prinsippet prinsipiell – om rettsprinsipper. Tidsskrift for Rettsvitenskap 2006 Hefte 2-3, side 189-221. Artikkelen er tilgjengelig i fulltekst i ldunn.no. Artikkelen finnes også med noen rettelser i Graver: Rett, retorikk og juridisk argumentasjon. Oslo 2010 kap. 8.

Tilleggs litteratur

Boe, Erik M.: Innføring i juss. 3. utgave Oslo 2010 (resten).

Graver, Hans Petter: Rettsretorikk – en metodelære. Oslo 2007

Graver, Hans Petter: Hva er rett? Oslo 2011

Internasjonale menneskerettigheter

Hovedlitteratur

Høstmælingen, Njål: Internasjonale menneskerettigheter. Oslo: Universitetsforlaget 2003. Side 25-128 og side 337-390. BIBSYS

Emberland, Marius: "Diskrimineringsforbudet som konvensjonsbeskyttet menneskerettighet", Jussens Venner vol 41 2006 nr 4 (s. 197-234). BIBSYS Artikkelen er tilgjengelig i fulltekst i ldunn.no

Tilleggs litteratur

Mirmotahari, Amir: EMK og mellomprivate konflikter. Statsansvar for mellomprivate konflikter etter Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen. Cappelen Akademisk Forlag 2007. Sidene 11-98, med unntak av s. 38-45 BIBSYS

Elgesem, Frode: "Talking av EMK – Menneskerettsdomstolens metode", Lov og rett 2003 side 203-230. BIBSYS

Aall, Jørgen: Rettsstat og menneskerettigheter (Bergen: Fagbokforlaget 2004). BIBSYS

Shestack, J.J.: "The Philosophical Foundations of Human Rights" Human Rights Quarterly vol. 20 1998 side 201 ff. Fulltekst i Hein on line, campustilgang BIBSYS

Ovey, Clare and Robin White: The European Convention on Human Rights (femte utg, Oxford: Oxford University Press 2010)

Emberland, Marius: "Internasjonale overvåkingsorganers oppfølging av Norges menneskerettslige forpliktelser. En oversikt" Nordisk tidsskrift for menneskerettigheter vol. 22 side 206-221.

Nowak, Manfred: Introduction to the International Human Rights Regime (Leiden: Brill Academic Publishers 2003) BIBSYS

Lorenzen, Peer m. fl.: Den Europæiske Menneskerettighedskonvention Bind I og II (København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag 2004)

Andenæs, Mads og Andreas Kravik: Norske verdier og EMK, LoR 2010 16 sider.

Doms-, material- og oppgavesamlinger

Buflod, Sannes og Aasebø: Folkerettslig tekstsamling, Cappelen Akademisk forlag. BIBSYS

Juridisk studentutvalg: Materialsamling for 2. avdeling [til salgs ved Juridisk studentutvalg]

Høstmælingen, Njål m.fl.: Arbeidsbok i menneskerettigheter. Oslo 2004, Cappelen Akademisk forlag. BIBSYS

Menneskerettighetsutvalgets rapport om menneskerettigheter i Grunnloven

Læringskrav - JUS1211

Emnet Privatrett II består av følgende deler: Juridisk metodelære, familie og arverett, fast eiendoms rettsforhold.

Innholdsfortegnelse

Juridisk metodelære

Beskrivelse av fagområdet

Hva lærer du?

Familie- og arverett

Beskrivelse av fagområdet

Hva lærer du?

Fast eiendoms rettsforhold

Beskrivelse av fagområdet

Hva lærer du?

Oversikt over ansvarlig faglærere og faglærere på studieåret

Juridisk metodelære

Beskrivelse av fagområdet

Faget skal utvikle studentens forståelse av grunntrekk i juridisk arbeids- og tenkemåte. Et sentralt formål er å oppøve evnen til å stille juridiske spørsmål og til å finne, tolke og anvende rettsregler, generelt og i enkelttilfeller. Faget formidler idealet om at juridiske standpunkter skal være objektivt forankret og at vurderingene rettsanvenderen gjør under rettsanvendelsesprosessen skal være transparente. Det betyr at både de kilder og de konkrete overveielser som leder rettsanvenderen frem til et resultat, skal fremgå av begrunnelsen for et rettslig standpunkt. Rettsanvenderen må vise hvilken vekt ulike kilder og momenter er blitt tillagt i den rettslige analysen, og hvorfor.

Faget belyser spørsmål om juridisk metode og argumentasjon knyttet til både lovtolkning og anvendelse av ulovfestet rett. Dette innebærer å finne frem til, tolke og anvende sentrale rettskilder som lov, lovforarbeider, rettspraksis, internasjonale rettskilder, reelle hensyn, myndighetspraksis og sedvane - og måter å samordne kildene på, innenfor forskjellige rettsområder. Faget skal også gi en forståelse av private normfastsettelse, særlig avtaler, og samspillet med de generelle rettsreglene.

Faget gir en introduksjon til rettslige grunnbegreper som rett, rettsregler, rettigheter, skjønn, rettsanvendelse og subsumsjon. Faget belyser stegene fra identifikasjon av relevante rettskilder og rettslig problemstilling til å innta et bestemt standpunkt ved praktisk løsning av konkrete enkeltsaker. Forholdet mellom jus og faktum står sentralt. Sammenhengen mellom formell kildebruk og praktiske, analytiske og språklige virkemidler blir belyst både teoretisk og praktisk.

Faget gir en introduksjon til temaer som behandles mer inngående senere i studiet, blant annet om forholdet mellom rett og moral, rett og makt og rett og politikk. Samlet skal faget gi grunnlag for arbeid med faglitteratur og metodespørsmål i de enkelte fagene og for metodefaget senere i studiet.

Hva lærer du?

Kunnskap

Studenten skal ha kunnskap om:

Sentrale rettslige grunnbegreper, som begrepene om rett, rettsregel, rettskilde, rettighet, rettsanvendelse, subsumsjon, skjønn, plikt (påbud, forbud), kompetanse

Hovedtrekk i det norske rettskildesystemet, herunder internasjonale rettskilder og deres betydning i norsk rett

Hovedprinsipper for tolkning av lov, herunder om skillet mellom presiserende, utvidende og innskrenkende lovtolkning, antitese og analogi

Hovedprinsipper for slutning fra andre sentrale rettskilder

Hovedprinsipper for samordning av slutningsresultater fra forskjellige rettskilder

Skillet mellom lovfestet og ulovfestet rett

Forholdet mellom generelle rettsregler og individuelle normer, f.eks. slike som er gitt ved avtale

Skillet mellom generelle (teoretiske) og konkrete (praktiske) drøftelser av rettslige spørsmål

Klart språk, avsnittsstruktur og aktiv skriveform

Det tradisjonelle skillet mellom en drøftelse av gjeldende rett (de lege lata) og en drøftelse av hvordan retten bør være (de lege ferenda)

Forskjellige teknikker for å bygge opp og strukturere løsningen av konkrete rettsspørsmål (subsumsjon)

Ferdigheter

Studenten skal kunne:

Identifisere rettslige emner og spørsmål

Finne frem til sentrale skrevne rettskilder på papir og gjennom Internett

Påvise og ta hensyn til relevante reelle hensyn for løsning av rettsspørsmål

Tolke, samordne og anvende lov og andre sentrale rettskilder i samsvar med grunnprinsippene for dette

Utarbeide en drøftelse av (teoretisk) og angi mulige løsninger på (praktisk) rettslige spørsmål

Generell kompetanse

Studenten skal:

Kunne planlegge og gjennomføre drøftelser og løsninger av rettslige spørsmål, herunder utvikle forståelse for at en hensiktsmessig oppbygning og struktur av en konkret juridisk analyse varierer avhengig av rettsspørsmålets karakter.

Kunne formidle sentralt fagstoff i fagene i Jus 1111 og Jus 1211, som teorier, problemstillinger og løsninger, - skriftlig, muntlig og gjennom andre relevante uttrykksformer.

Ha innsikt i etiske problemstillinger i faget.

Kunne gjenkjenne fagrelevante kunnskaper og skjelne mellom etablerte og nye kunnskaper på fagområder studenten kjenner.

Familie- og arverett

Beskrivelse av fagområdet

Familierett:

Temaet for familieretten er først og fremst det økonomiske rettsforholdet mellom parter som lever i ekteskap og i samboerforhold. Hovedlinjene i rettsforholdet mellom barn og foreldre hører også med i faget.

Under ekteskapet er det særlig ekteskapslovens regler om råderetten over eiendeler, om ansvar for gjeld og gavereglene som er sentrale. Reglene må sees i sammenheng med de formuerettslige reglene om eierforhold og internt gjeldsansvar. Den økonomiske familieretten har gradvis endret karakter i løpet av de seneste tyve–tredve år. Når begge parter har inntekt oppstår langt hyppigere spørsmål om hvem av dem som eier eiendelene, hvem som er ansvarlig innad for gjelden, og hvorvidt de har inngått avtaler om slike formuerettslige spørsmål. Disse formuerettslige spørsmålene oppstår også mellom samboere, og har også stor betydning for det økonomiske oppgjøret etter endt samboerforhold.

Med til faget hører også reglene om avtaler mellom ektefeller, herunder adgangen til å avtale alternative formuesordninger til ekteskapslovens normalordning, samt lemping av avtaler.

Ved ekteskapets opphør står reglene om deling av felleseiet (skifteoppgjøret) sentralt. Her behandles både det verdimessige oppgjøret (forloddskrav, skjevdeling, gjeldsavleggelse og vederlagskrav) og fordelingen av eiendeler (naturalutleggsreglene).

Oppgjøret for ektefeller som har særeie samt oppgjøret etter endt samboerhold hører også med til faget.

Det er ikke bare økonomiske rettsspørsmål som behandles i familieretten. Reglene om inngåelse og oppløsning av ekteskapet danner en naturlig ramme rundt faget. Dessuten behandles hovedlinjer i rettsforholdet mellom barn og foreldre. Det er særlig reglene om foreldreansvar, om hvor barnet skal bo fast etter samlivets opphør og reglene om samværsrett, som tas opp.

Familieretten har flere internasjonale aspekter. Menneskerettighetsspørsmål komme særlig inn ved rettsforholdet mellom barn og foreldre. På grunn av økende internasjonalt samkvem får våre internasjonalt privatretslige regler stadig større betydning, og det blir også viktigere å kjenne til formuesordningene i andre land.

Arverett:

Emnet for arveretten er reglene om hva som skal skje med en persons formue og gjeld etter at vedkommende er død. De to rettslige grunnlagene for arv - lov (legalarverett) og testament - står sentralt i faget. Legalarveretten omfatter slektens arverett (arvetavlen) og ektefellers og samboeres arverett, herunder reglene om uskiftet bo. I reglene om testamentet står testasjonsfriheten og dens begrensninger sentralt - først og fremst ved reglene om livsarvingenes pliktdel. Testamentsretten, herunder gjensidige testamenter og arvepakter, omfatter videre hvordan testamenter skal opprettes, tolkes og tilbakekalles. Grensen mellom livs- og dødsdisposisjoner er en del av faget, idet de arverettslige regler bare gjelder for dødsdisposisjonene.

Til arveretten hører også den konkrete fordelingen av boets eiendeler, herunder det sammensatte skifte hvor avdøde var gift og hadde felleseie med sin ektefelle.

Arveretten har flere internasjonale aspekter. På grunn av stadig økende internasjonalt samkvem får våre internasjonalt privatretslige regler stadig større betydning, og det blir også viktigere å kjenne til hovedtrekkene i rettsstillingen i andre land.

Hva lærer du?

Familierett:

Kunnskap

Studenten skal ha god kunnskap om:

Formuesforholdet under ekteskapet, herunder reglene om ektefellers råderett, gjeldsansvar og gaveoverføringer.

Fastlegging av eierforhold i ekteskap og samboerforhold

Avtaler mellom ektefeller, herunder adgangen til å avtale alternative formuesordninger til ekteskapslovens normalordning, samt lemping av avtaler.

Oppgjørsreglene ved ekteskapets opphør, både når partene har felleseie og ved særeie

Formuesforholdet mellom samboere, og det økonomiske oppgjøret ved samboerforholdets opphør

Studenten skal ha kunnskap om:

Vilkårene for ekteskapets inngåelse og oppløsning samt reglene om ektefellers underholdsplikt

De familierettslige reglenes virkning i samfunnet med særlig vekt på et kjønnsperspektiv

Hovedreglene om foreldreansvar, hvor barnet skal bo fast og samværsrett

Ferdigheter

Studenten skal kunne:

Identifisere og drøfte familierettslige problemstillinger knyttet til avtaleinngåelse og delingsregler i livsfellesskap

Analysere og avveie grunnleggende hensyn i den økonomiske familieretten

Anvende familierettslige regler på praktiske situasjoner

Formulere og formidle kunnskaper om familierettslige problemstillinger

Generell kompetanse

Studenten skal:

Kunne anvende familierettslige kunnskaper i domstolene, advokatfirma og andre offentlige og private institusjoner som arbeider med familierett

Ha forståelse for de særegne mellommenneskelige og etiske spørsmål som reiser seg i familieretten

Arverett:

Kunnskap

Studenten skal ha god kunnskap om:

Arverett etter loven

Livsarvingers pliktdel

Reglene om testamenters opprettelse, tolking, tilbakekall og bortfall

Uskifte for ektefeller og samboere

Grensen mellom livs- og dødsdisposisjoner

Studenten skal ha kunnskap om:

Sammensatt skifte

Hovedtrekkene i bobehandlingen

Fordelingen av boets eiendeler

Ferdigheter

Studenten skal kunne:

- Identifisere, drøfte og ta stilling til arverettslige problemstillinger
- Analysere og avveie grunnleggende hensyn i arveretten
- Anvende arverettslige regler på praktiske situasjoner
- Formulere og formidle kunnskaper om arverettslige problemstillinger

Generell kompetanse

Studenten skal etter fullført master i rettsvitenskap:

- Kunne anvende arverettslige kunnskaper i domstolene, advokatfirma og andre offentlige og private institusjoner som arbeider med arverett
- Ha forståelse for de særegne mellommenneskelige og etiske spørsmål som reiser seg i arveretten

Fast eiendoms rettsforhold

Beskrivelse av fagområdet

Rettigheter i fast eiendom. Fast eiendom som rettighetsobjekt. Registrering av eiendom og rettigheter i fast eiendom. Offentligrettslig regulering av fast eiendoms utnyttelse og rettighetenes konstitusjonelle vern. Naborett. Servitutter. Hevd m.v. Sameie. Tomtefeste, husleie og annen total bruksrett. Allemannsrett. Allmenningsrett. Former for eie av naturressurser og "formuerettsliggjøring" av naturressursforvaltningen. Forholdet mellom ekspropriasjon og offentligrettslige rådighetsbegrensninger; områdevern, særlig om erstatning for rådighetsreguleringene som områdevern medfører; artsvern, herunder forholdet til beite- og jaktrett.

Formålet med faget er å utvikle – og formidle til studenter og samfunn – grunnleggende kunnskap om eiendomsretten og andre rettigheter i fast eiendom, herunder om begrunnelser for disse rettsreglene og kriterier for vurdering av deres utforming etter gjeldende rett. Samlet skal faget gi innsikt i rettsreglene om eiendomsrett til, og rettigheter i, fast eiendom. Faget omfatter først og fremst rettsforholdene etter at en rettsposisjon er etablert, f. eks. forholdet sameierne i mellom og servitutthaverens rettigheter i forhold til grunneieren. Deler av læren om stiftelse og bortfall av rettigheter hører også med, ikke minst fordi det især er stiftelsesgrunnlaget som gir svar på hva rettsforholdet er mellom flere som har sin rett knyttet til samme eiendom. I noen utstrekning må også prinsippene for beskyttelse mot konkurrerende rettserverv omtales.

Et karakteristisk trekk ved fast eiendoms rettsforhold er at utnyttelsen såvel faktisk som rettslig i mange henseender er underlagt skranker av offentligrettslig karakter, gjennom påbud, forbud og søknadsordninger. En realistisk beskrivelse av eier og rettighetshaveres posisjon krever at deler av dette regelverk omtales. Det er et betydelig antall lover – av privatrettslig og offentligrettslig karakter – som gjelder for fast eiendom. Fortsatt er det imidlertid viktige spørsmål som ikke er lovregulert slik at rettspraksis og ulovfestede prinsipper er av vesentlig interesse. Faget er skåret til slik at det er gjort et utvalg av de mange spørsmål som knytter seg til fast eiendom. Bredden i stoffet fremgår, samtidig som det på felter som er viktige eller prinsipielt interessante, kreves større fordypelse.

Hva lærer du?

Kunnskap

Studenten skal ha god kunnskap om:

Hva det innebærer å være eier i forhold til andre med privatrettslige interesser knyttet til eiendommen, utenforstående tredjemenn og offentligrettslige interesser

Registrering av eiendom og fast eiendom som rettighetsobjekt, herunder fast eiendoms inndeling og utstrekning. Hovedspørsmålene her er identifikasjon av eiendommer (gårds- og bruksnummer m.v) og opprettelse av nye enheter, samt spørsmål som vedrører eiendommers fysiske utstrekning, herunder grensespørsmål mot naboer

Naborett. Det sentrale tema er her nabolovens regler om de skranker hensynet til naboene setter for eierens utnyttelse av egen grunn

Servitutter. Det er viktig å være fortrolig med variasjonen i disse rettsforhold og den nærmere regulering i servituttloven

Sameie, først og fremst slik dette forhold er regulert i sameieloven.

Registrering av eiendomsrett og begrensede rettigheter i fast eiendom (grunntrekkene i reglene om rettsvirkningene av tinglysning)

Hevd m.v., først og fremst slik dette er regulert i hevdsloven

Rettighetenes konstitusjonelle vern etter Grunnloven og semi-konstitusjonelle vern etter menneskerettsloven

Forholdet mellom ekspropriasjon og offentligrettslige rådighetsbegrensninger

Områdevern, særlig om erstatning for rådighetsreguleringene som områdevern medfører

Artsvern, herunder forholdet til beite- og jaktrett

Studenten skal ha kunnskap om:

Hovedtrekkene i den offentligrettslig regulering av fast eiendoms utnyttelse

Ulike former for total bruksrett, særlig tomtefeste

Allemannsrett

Allmenningsrett

Ferdigheter

Studenten skal kunne:

Identifisere og drøfte tingsrettslige problemstillinger knyttet til eiendomsretten til fast eiendom og de begrensede rettigheter i fast eiendom

Analysere og avveie grunnleggende hensyn og sentrale momenter i fast eiendoms tingsrett

Anvende regler i fast eiendoms tingsrett på praktiske situasjoner

Formulere og formidle kunnskaper om tingsrettslige problemstillinger, for så vidt de vedrører fast eiendom

Generell kompetanse

Studenten skal ved endt studium kunne anvende tingsrettslige kunnskaper og tenkemåter vedrørende fast eiendom i domstolene, advokatfirma, eller andre institusjoner som arbeider med fast eiendoms tingsrett.

Emnet består av fagområdene:

Juridisk metodelære (7 stp)

Fast eiendoms rettsforhold (11 stp)

Familie- og arverett (12 stp)

Emnet består av fagområdet juridisk metodelære samt de privatrettslige fagene fast eiendoms rettsforhold, familierett og arverett. Juridisk metodelære skal utvikle studentenes forståelse av grunntrekk i juridisk arbeids- og tenkemåte. Et sentralt formål er å oppøve evnen til å stille juridiske spørsmål og til å finne, tolke og anvende rettsregler. I undervisningen er denne opplæringen særlig knyttet til rettsanvendelse innen emnets øvrige fag.

I faget fast eiendoms rettsforhold får studentene grunnleggende kunnskap om eiendomsretten og andre rettigheter i fast eiendom. Temaet for familieretten er først og fremst det økonomiske rettsforholdet mellom parter som lever i ekteskap og i samboerforhold, men hovedlinjene i rettsforholdet mellom barn og foreldre hører også med. Emnet for arveretten er reglene om hva som skal skje med en persons formue og gjeld etter at vedkommende er død.

Det er mange forbindelseslinjer mellom rettsposisjoner i fast eiendom og familierettslige og arverettslige disposisjoner. Sameie mellom ektefeller og samboere har forbindelseslinjer til sameierettslige problemstillinger i fast eiendom. Arveretten dreier seg om fordelingen av arvelaterens eiendom. Disposisjoner over fast eiendom er sentralt både ved praktiseringen av reglene om testamenter og uskifte.

Hva lærer du?

Kunnskaper:

Etter endt emne skal studenten ha kunnskaper om rettssystemets oppbygging og regler og sammenhenger innen fagområdene juridisk metodelære, fast eiendoms rettsforhold og familie- og arverett.

Dette innebærer at studenten skal ha kunnskaper om og forståelse av

Juridisk metode

Nasjonal rett på fagområdene fast eiendoms rettsforhold og familie- og arverett

De internasjonale aspektene av fast eiendoms rettsforhold og familie- og arverett

Hvordan juridisk argumentasjon varierer mellom fagområdene i emnet

Ferdigheter:

Studenten skal kunne anvende juridisk metode til å analysere, drøfte og ta standpunkt til rettslige problemstillinger. Dette innebærer å kunne

Identifisere rettslige problemstillinger i et saksforhold

Finne frem til, analysere og sammenstille rettskilder med sikte på å fastlegge gjeldende rett

Drøfte og løse konkrete rettsspørsmål innenfor fagområdene fast eiendoms rettsforhold og familie- og arverett

Utarbeide skriftlige analyser av reglene innen ulike rettsområder

Argumentere skriftlig og muntlig for et rettslig standpunkt

Generell kompetanse:

De nevnte juridiske kunnskapene og ferdighetene skal etter ferdigstilt master i rettsvitenskap kunne brukes i ulike former for juridisk arbeid

Pensum/læringskrav

Læringskrav

Læringskrav Familie- og arverett

Læringskrav Erstatningsrett

Læringskrav Fast eiendoms Rettsforhold

Litteratur

FAMILIE- OG ARVERETT

Familierett

Innføringslitteratur

Peter Lødrup og Tone Sverdrup: Oversikt over familieretten Oslo 2009 BIBSYS Oslo BIBSYS

Hovedlitteratur

Enten:

Peter Lødrup og Tone Sverdrup, Familieretten, 7. utgave 2011.

Følgende avsnitt vil, sammen med utdraget fra Parkinsons bok, dekke læringskravene: § 1 I-VI, § 2 III, § 3, § 5 I-IV og VII, § 6 I, V, VI og X, § 7 I-II, § 8 I-II, §§ 9-19, § 20 I-IV, § 21, § 22, § 23 I, § 24, §§ 27-28, § 29 I-III, §§ 31- § 32. 2.

Patrick Parkinson, Family Law and the Indissolubility of Parenthood, Part Six: The Future of Family Law, Cambridge University Press, 2011 (s. 269- 279).

Eller (kun våren 2012):

Peter Lødrup og Tone Sverdrup: Familieretten 6. utgave 2009.

Boken dekker læringskravene. Det stoffet som er satt i petit faller i sin helhet utenfor læringskravet. På enkelte områder går boken noe lenger enn det som kreves - i praksis vil derfor følgende avsnitt dekke læringskravene: § 1 I-VI, § 2 III, § 3, § 5 I-IV og VII, § 6 I, V, VI og X, § 7 I-II, § 8 I-II, §§ 9-19, § 20 I-IV, § 21, § 22, § 23 I, § 24, §§ 27-28, § 29 I-III, §§ 31- § 32.

BIBSYS

Tilleggs litteratur

Holmøy, Vera og Lødrup, Peter: Ekteskapsloven og enkelte andre lover med kommentarer, 2. utg. 2001.

Bull, Kirsti Strøm: Avtaler mellom ektefeller, Oslo 1993.

BIBSYS

Bull, Kirsti Strøm: Ugift samliv, Oslo 1990.

BIBSYS

Sverdrup, Tone: Stiftelse av sameie i ekteskap og ugift samliv, Oslo 1997.

BIBSYS

Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål, Gyldendal Akademisk Forlag.

BIBSYS

Thomas Eeg: Deling av ektefellers formuer, Bergen 2006.

BIBSYS

Lucy Smith og Peter Lødrup: Barn og foreldre, 7. utg. 2006.

BIBSYS

Inge Lorange Backer: Barneloven. Kommentarutgave, 2. utg. 2008

BIBSYS

Bøkene og tidsskriftet som er angitt som støttelitteratur går langt ut over læringskravene, men er egnet som oppslagsbøker om enkeltspørsmål

Arverett

Innføringslitteratur

Lødrup, Peter og Asland, John : Oversikt over arveretten, 6. utg, Oslo 2011 .

Hovedlitteratur

Lødrup, Peter: *Arverett, 5. utg*, Oslo 2008. Boken dekker læringskravene. Petitavsnitt faller i sin helhet utenfor læringskravene. På en del felt går boken lenger enn det som kreves - i praksis vil følgende avsnitt dekke læringskravene: § 1, §§ 3-§ 9 III nr. 2, § 10 V, § 11 I-III, §§ 12- 15 V, §§ 16-17, § 18 I, § 19, § 20 I, §§ 21-23, § 24 I-III og VI, § 25 I-III, § 27 I-V, § 30 I-III, § 31 I-II, § 32 I-VI, § 33, § 34 I-II. .

Støttelitteratur

John Asland: Uskifte, Oslo 2008

BIBSYS

Giertsen, Johan: Generasjonsskifte, Bergen 1995.

Denne boken tar opp en rekke sentrale arverettslige problemstillinger. Den er nyttig for den som vil gå i dybden når det gjelder enkeltspørsmål, men studiet av den forutsetter god forståelse av arveretten.

BIBSYS

Peter Hambro: Arveloven kommentarutgave 4. utg. Oslo 2007

BIBSYS

Peter Hambro: Arveplanlegging og avtalt uskifte, Oslo 2006

BIBSYS

Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål, Gyldendal Akademisk Forlag.

BIBSYS

Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål, Gyldendal Akademisk Forlag.

BIBSYS

Bøkene og tidsskriftet som er angitt som støttelitteratur går langt ut over læringskravene, men er egnet som oppslagsbøker om enkeltspørsmål.

ERSTATNINGSRETT

Innføringslitteratur

"Erstatningsrett" i Knophs oversikt over Norges rett 12. utg (2004) s. 422-443. BIBSYS

Hovedlitteratur

Lødrup, Peter og Morten Kjelland: Lærebok i erstatningsrett, 6 utgave, 2009, med unntak av Kap 7, III, IV nr. 3-6, V, VI, VII nr. 4-11, VIII, IX og X Kompressavsnitt og fotnoter. Boken dekker læringskravene.

Tilleggs litteratur

1) Kjelland (red): "Kurshefte i Erstatningsrett - et tematisert utvalg av sentrale rettskilder" Heftet inneholder i tillegg til en samling av systematiserte dommer mv. innføring i tolkning og anvendelse av dommer, eksemplifisert med avgjørelser fra erstatningsretten. 2) Kjelland: "Nettressurs for Erstatningsrett" (NfE): Nettressursen inneholder flervalgsoppgaver, kontroll-/refleksjonsspørsmål og sammendrag til hvert av de 18 kapitlene i Lærebok i erstatningsrett. Strukturen følger samme systematikk som læreboken (korresponderer, av pedagogiske hensyn). Flervalgsoppgavene har utarbeidet fasit, med henvisninger til oppslagssteder i hovedlitteratur og støttlitteratur. Samler man alle sammendragene, kan disse betraktes som et "kompendium i erstatningsrett" på noe over 20 sider om man printer det ut. I tillegg er det stoff der (nyheter, papers mv.) som er et supplement til Lærebok i erstatningsrett. Det vises eksplisitt til "Nettressurs for Erstatningsrett" fra papirutgaven av "Lærebok i erstatningsrett" (og det samme vil gjelde e-bokversjonen).

FAST EIENDOMS RETTSFORHOLD

Innføringslitteratur

Fast eiendoms rettsforhold i Knophs oversikt over Norges rett, 12. utg. (red.: Kåre Lilleholt) Oslo 2004, s. 202-213. BIBSYS

Kirsti Strøm Bull og Nikolai K. Winge: Fast eiendoms rettsforhold - Kort og godt, Oslo 2009. BIBSYS

Hovedlitteratur

Falkanger, Thor: Fast eiendoms rettsforhold, 4. utgave Oslo 2011

Tilleggs litteratur:

Brækhus, Sjur og Hærem, Axel: Norsk tingsrett, (1964).

Erlend Baldersheim: Reglar om fast eigedom, Oslo 2010 .

Læringskrav - JUS2111- Statsforfatningsrett, folkerett og menneskerettigheter

Innholdsfortegnelse

Statsforfatningsrett

Beskrivelse av fagområdet

Hva lærer du?

Folkerett

Beskrivelse av fagområdet

Hva lærer du?

Internasjonale menneskerettigheter

Beskrivelse av fagområdet

Oversikt over ansvarlig faglærere og faglærere på studieåret

Statsforfatningsrett

Beskrivelse av fagområdet

Faget behandler de grunnleggende regler om våre tre statmakter, deres oppgaver, deres rettslige forhold til hverandre og deres kompetanse overfor enkeltindivider og andre private aktører. Sentralt for faget er hvilken kompetanse som ligger til henholdsvis den lovgivende, den utøvende og den dømmende makt, samt de metodiske særtrekk som gjør seg gjeldende ved tolkningen av konstitusjonelle regler. Grunnlovens rettigheter til vern om individene setter særlige skranker for kompetansen til alle de tre statsmakter, og reiser videre spørsmål om domstolenes rolle, funksjon og kompetanse som håndhever av grunnlovsrettigheter.

Konstitusjonelle rettsregler vil i noen grad legge bånd på og føringer for den politiske handlefriheten. Fagets nære tilknytning til de politiske beslutningsprosesser gjør derfor at en viktig læring ligger i å belyse forholdet mellom rett og politikk. Faget grenser også til flere andre fag på rettsstudiet, herunder rettskildelære, examen facultatum og rettsfilosofi, folkerett, internasjonale menneskerettigheter, forvaltningsrett og EØS-rett.

Hva lærer du?

Kunnskaper

Studenten skal ha god forståelse av:

- Konstitusjonen og endring av konstitusjonen

- Statsrettslig metode, tolkning av Grunnlovens tekst og forholdet til internasjonal rett

- Hovedreglene om statsmaktenes oppgaver og kompetanse

- Hovedreglene om kontroll med statsmaktene (parlamentarisme, opplysningsplikt, riksrett, domstolskontroll mv.)

- Hovedtrekk i samtlige rettigheter som følger av Grunnloven, begrensning av grunnlovsrettigheter og grunnlovsrettighetenes forhold til internasjonale menneskerettigheter

- Grunnleggende rettsstatsprinsipper

- De nærmere reglene om kravet til lov og dom på strafferettens område, til vern om ytringsfrihet, om eiendomsrett, mot tilbakevirkende lover og mot diskriminering

- Konstitusjonens grenser (konstitusjonell nødrett m.v.)

- Grunnprinsippene for folkerettens virkning i nasjonal rett.

Studenten skal ha kjennskap til:

- Hovedtrekkene i konstitusjonell historie etter 1814, herunder også bakgrunnen for grunnlovsreformen i 2014

- Hovedtrekkene i de ideologier og det idegrunnlag som statsmaktenes kompetanse og menneskerettighetene bygger på

- Kjennskap til noen komparative perspektiver på enten (1) statsform (monarki/republikk/parlamentarisme), (2) domstolskontroll med lover eller (3) konstitusjonell endring

Ferdigheter

Studenten skal kunne:

Identifisere, drøfte og løse rettsspørsmål i statsforfatningsretten

Formulere og formidle kunnskap om statsrettslige problemstillinger

Gjennomføre rettspolitiske vurderinger av statsrettslige problemstillinger

Generell kompetanse

Studenten skal etter endt emne forstå hvordan hensyn til demokrati, rettsstat, ansvar m.v. ivaretas av konstitusjonen og hvordan politisk vilje kan omsettes i rettslig bindende form. Studenten skal videre ha en forståelse for hvordan og hvorfor regler om menneskerettigheter setter innholdsmessige grenser for flertallets styringsrett. Studentens kunnskap om det rettslige grunnlaget for statens virksomhet har betydning for forståelsen av all rettslig virksomhet.

Folkerett

Beskrivelse av fagområdet

Folkeretten handler i hovedsak om rettsforholdet mellom statene, i motsetning til den interne retten i hver enkelt stat. De fleste folkerettsregler bygger på traktater mellom statene. Traktatene kan være av ulik karakter. Det er vanlig å skille mellom traktater som fastsetter gjensidige rettigheter og plikter ("kontraktstraktater") og traktater som tar sikte på å gi generelle regler for verdenssamfunnet ("rettsettende traktater"). I tillegg har vi traktater som oppretter internasjonale organer og organisasjoner. Felles for traktatene er at de er avtaler og dermed krever samtykke. Den folkerettslige sedvaneretten bygger ikke på uttrykkelig samtykke, men på statenes praksis. I tillegg kan folkerettslige regler bygge på generelle rettsprinsipper.

Internasjonale organisasjoner har viktige oppgaver i å utvikle folkeretten og overvåke at den blir overholdt. FN er den viktigste organisasjonen, men det finnes organisasjoner for de fleste saksområder, både på globalt og regionalt nivå. EØS- og EFTA-organene er viktige for Norge. Det er også opprettet traktatorganer som er tildelt rettslige oppgaver. Den økte myndigheten til internasjonale organisasjoner og organer reiser spørsmål om demokratisk kontroll og konstitusjonelle garantier for deres virksomhet.

Individene har krav på respekt for de internasjonale menneskerettighetene, og kan også bli holdt ansvarlige for internasjonale forbrytelser.

Hva lærer du?

Kunnskaper

Studenten skal ha god forståelse av:

Folkerettens karakter, med særlig vekt på likheter og forskjeller mellom nasjonal rett og folkeretten

Folkerettens kilder og metode, herunder

Traktater:

Forhandling, inngåelse, gyldighet og endring

Tolkning, herunder ulike typer traktater og tolkningstradisjoner innenfor ulike rettsområder, slik som internasjonale menneskerettigheter

Konflikt mellom og harmonisering av traktater

Traktatbrudd

Folkerettslig sedvanerett

Generelle rettsprinsipper

Folkerettens subjekter

Stater, med særlig vekt på opprettelse og oppløsning av stater, statsterritoriet og havområdene, statsborgerne, suverenitet, forbudet mot bruk av makt, myndighetsutøvelse (jurisdiksjon) og immunitet

Internasjonale (mellomstatlige) organisasjoner, med særlig vekt på FN - herunder om hva som skal anses som en internasjonal organisasjon, organenes struktur og kompetanse og om demokratisk og konstitusjonell kontroll

Individenes stilling i folkeretten

Internasjonale domstolars domsmyndighet og prosedyre, særlig Den internasjonale domstol (ICJ)

Staters ansvar ved brudd på folkeretten

Studenten skal ha kjennskap til:

Verdens handelsorganisasjon (WTO), Europarådet, NATO og de folkerettslige sidene ved EU, EFTA og EØS-organene

Krigens folkerett

Ferdigheter

Studenten skal kunne:

Finne fram til, lese og forstå traktater og dommer fra internasjonale domstoler

Anvende folkerettslig metode ved tolkning av traktater

Identifisere, drøfte og løse konkrete rettsspørsmål på dette området

Analysere om en norm kvalifiserer som folkerettslig sedvanerett

Formulere og formidle kunnskaper om folkerettslige problemstillinger

Generell kompetanse

Studenten skal ha en grunnleggende forståelse av samspillet mellom nasjonal rett og folkeretten

Studenten skal ha innsikt i hvordan internasjonale institusjoner fungerer og i samspillet mellom internasjonale og nasjonale institusjoner

Studenten skal ha forståelse av grunnleggende begreper som suverenitet, jurisdiksjon og folkerettslig ansvar

Internasjonale menneskerettigheter

Beskrivelse av fagområdet

Menneskerettigheter defineres gjerne som de rettighetene og frihetene ethvert menneske har allerede i kraft av å være menneske. I rettslig sammenheng er det tale om normer som bygger på tanken om individets verdighet og som omhandler grunnleggende spørsmål om forhold mellom individ og samfunn. Mye av den menneskerettslige reguleringen finner sted innenfor nasjonalstatens eget rettssystem, og området for konstitusjonell rett (statsforfatningsrett) er sentralt her. I faget Internasjonale menneskerettigheter ligger imidlertid oppmerksomheten på de folkerettslige normene for beskyttelse av menneskerettigheter og på hvordan disse er gjennomført på ulike nivåer i norsk rett, samt på hvordan de internasjonale menneskerettighetene håndheves av nasjonale og internasjonale organer.

Kunnskap om internasjonale menneskerettigheter er viktig av flere grunner. Det folkerettslige vernet tjener som en ekstra garanti i de tilfellene hvor det nasjonale rettssystemets egen regulering og praksis ikke fungerer i samsvar med de internasjonale normene. Viktige menneskerettighetskonvensjoner er også gjort til norsk lov, enten på linje med lovgivning vedtatt av Stortinget selv eller med forrang foran øvrig lovgivning, jf. menneskerettsloven av 1999. Også konvensjoner som ikke er gjort til norsk lov vil ha betydning for norske rettsanvendere, blant annet gjennom Grunnloven § 92 samt presumsjonsprinsippet.

Statene er forpliktet til å sikre at nasjonale lover, forskrifter og forvaltningspraksis er i tråd med de internasjonale menneskerettighetene. I tillegg er statene forpliktet til å ta skritt for å beskytte og sikre individers rettigheter i den private sfære. Dette betyr at menneskerettighetene går på tvers av rettssystemet for øvrig og får betydning for rettsområder som blant annet statsforfatningsrett, velferdsrett, forvaltningsrett, EØS-rett, strafferett, familierett og avtalerett. De inneholder korrektiver og krav til all offentlig myndighetsutøvelse.

En pedagogisk konsekvens av at viktige deler av det internasjonale menneskerettighetsvernet utgjør en integrert del av norsk rett, er at materielle menneskerettigheter behandles i flere ulike fag i rettsstudiet. Særlig viktig for JUS2111 er behandlingen av grunnlovsfestede menneskerettigheter i statsforfatningsrettsfaget. Internasjonale menneskerettigheter som fag har også en nær tilknytning til folkerettsfaget, siden de internasjonale menneskerettighetskonvensjonene er folkerettslige avtaler. Det er derfor viktig å se faget Internasjonale menneskerettigheter i sammenheng med de andre fagene på JUS2111. Sammenhengen mellom fagene tilsier at det som dekkes opp av faget Internasjonale menneskerettigheter er en overordnet forståelse av traktatrettens menneskerettighetsbegrep og innholdet i statenes forpliktelser, spørsmål om ulike samfunnsaktørers roller i gjennomføringen av Norges menneskerettighetsforpliktelser, særskilte spørsmål knyttet til tolking av traktatfestede menneskerettighetsregler, og det materielle innholdet i utvalgte enkeltrettigheter. I tillegg gis en innføring til institusjonelle spørsmål (internasjonalrettslige mekanismer, sett i sammenheng med de nasjonale) og virkningene av gjennomføring av internasjonale menneskerettighetsforpliktelser og manglende overholdelse av dem.

Hva lærer du?

Kunnskap

Studenten skal ha god forståelse av:

Begrepet menneskerettigheter, slik dette er uttrykt i sentrale internasjonale konvensjoner og utviklet gjennom rettspraksis og annen håndhevelse.

Hvordan internasjonale menneskerettighetskonvensjoner er gjennomført på ulike nivåer i nasjonal rett, internasjonale menneskerettigheters forhold til grunnlovsfestede rettigheter, og hvordan konvensjonenes virkning i norsk rett påvirkes av den nasjonale gjennomføringsmåten.

Særskilte rettskilde- og metodespørsmål ved tolking av traktatfestede menneskerettighetsnormer sammenholdt med alminnelig folkerettslig metode.

Generelle trekk ved rettighetene i de konvensjonene som er inntatt i menneskerettsloven, herunder forskjellen på absolutte og relative rettigheter samt hvordan rettigheter kan begrenses.

Innholdet i statens tredelte forpliktelse til å respektere, beskytte og sikre menneskerettigheter, herunder statens menneskerettslige plikter til å sikre individers rettigheter i den private sfære.

Studenten skal ha forståelse av:

Vernet mot diskriminering og rett til likhet som en overgripende rettighet, og hvordan det internasjonale diskrimineringsvernet forholder seg til det nasjonale.

Innholdet i utvalgte enkeltrettigheter: Retten til liv, torturforbudet, retten til personlig frihet og sikkerhet, retten til privat- og familieliv, religions- og livssynsfrihet, forsamlings- og foreningsfrihet, politiske rettigheter, retten til utdanning, retten til arbeid, retten til helse, barns rettigheter, urfolks rettigheter, og retten til effektive rettsmidler.

Hvilke forpliktelser menneskerettighetskonvensjonene oppstiller for statene til å motvirke eller gjøre tilpasninger til klimaendringer.

Hovedtrekkene i den institusjonelle strukturen for overvåking og kontroll med menneskerettighetene i FN-komiteene og i Den europeiske menneskerettsdomstol.

Hvordan ulike institusjoner i Norge bidrar til å oppfylle menneskerettslige forpliktelser til å sikre at rettigheter blir reelle.

Ferdigheter

Studenten skal kunne

Identifisere menneskerettslige problemstillinger i et saksforhold.

Anvende menneskerettslig metode på praktiske situasjoner, herunder drøfte om menneskerettighetene kommer til anvendelse og om en restriksjon er forholdsmessig og kan rettferdiggjøres.

Reflektere rundt forholdet mellom flertallsmakt og mindretallsvern.

Generell kompetanse

Studenten skal etter avlagt master i rettsvitenskap kunne anvende menneskerettigheter og menneskerettslig metode i domstolene, som advokat, i forvaltningen eller i andre institusjoner, samt formulere og formidle kunnskap om menneskerettslige problemstillinger.

Emnet består av følgende fagområder:

Statsforfatningsrett (10 stp)

Folkerett (5 stp)

Internasjonale menneskerettigheter (5 stp)

Emnet gir grunnleggende forståelse av fagområdene som inngår: statsforfatningsrett, folkerett og internasjonale menneskerettigheter. Det er flere forbindelser mellom fagområdene:

Statsforfatningsretten behandler de grunnleggende rettsreglene og prinsippene om stats- og rettssystemet internt i Norge og om dets forhold til det internasjonale samfunnet, derunder statsmaktenes forhold til hverandre og det konstitusjonelle rettighetsvernet.

Folkeretten handler primært om rettsforholdet mellom stater og om rettsforholdet til internasjonale organisasjoner. Enkelte deler av folkeretten handler om rettigheter og plikter for individer og grupper, slik de følger av internasjonale konvensjoner og av internasjonale rettsdannelser for øvrig.

Det internasjonale rettighetsvernet som behandles i faget internasjonale menneskerettigheter bygger på folkerettslige traktater (konvensjoner). De internasjonale menneskerettskonvensjonene omfatter både sivile, politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter. Mange av de internasjonale konvensjonene er gjort til del av Grunnloven og nasjonal lovgivning.

Også på andre måter er det tette forbindelser mellom statsforfatningsrett, folkerett og internasjonale menneskerettigheter. Det skyldes blant annet at statens folkerettslige forpliktelser i stor grad bygger på beslutninger i kraft av den nasjonale konstitusjonen, at statens forpliktelser etter folkeretten på ulike måter er av stor betydning i nasjonal rett, og at flere av de grunnlovfestede rettighetene har blitt utformet med de internasjonale konvensjoner om menneskerettigheter som forbilder. Enkelte temaer blir berørt i både fagene statsforfatningsrett og folkerett, så som statsterritoriets utstrekning og rettslige betydning og de nasjonale myndighetenes jurisdiksjon i og utenfor territoriet, inkludert på havet. Det er også temaer som blir berørt i alle tre fag, så som tolkningen av rettighetsbestemmelser og spørsmål om hvilken betydning ulike konvensjoner om menneskerettigheter har i nasjonal rett.

De tre fagområdene i emnet gir mulighet for å se sammenhenger og forskjeller mellom intern norsk rett, europeisk og internasjonal menneskerettighetsbeskyttelse og alminnelig folkerett.

Emnet har flere forbindelser til emnet JFEXFAC04 - Examen facultatum - rettsvitenskapelig variant. På den ene siden blir stoffet til examen facultatum illustrert og levendegjort gjennom studiet av statsforfatningsrett, folkerett og internasjonale menneskerettigheter. Dette gjelder i særdeleshet den rettsfilosofiske delen av examen facultatum, men også stoffet om rettens forhold til noen nyere trekk ved samfunnsutviklingen, om profesjonsetiske perspektiver og om språk- og argumentasjonsteori blir lettere å få grep på såfremt stoffet blir satt i forbindelse med konkrete rettsregler i statsforfatningsrett, folkerett og internasjonale menneskerettigheter. På den annen side berikes studiene av statsforfatningsrett, folkerett og internasjonale menneskerettigheter av de refleksjoner, samfunnstrekk og perspektiver som blir presentert i stoffet til examen facultatum.

Det er en nær forbindelse mellom dette emnet og JUS2211 - Forvaltningsrett og EØS-rett, som tilbys i påfølgende semester av jusstudiet. Kjennskap til og forståelse for reglene som behandles i statsforfatningsretten, er på mange måter en forutsetning for å sette rettsreglene i (særlig) den alminnelige forvaltningsrett inn i sin rette faglige kontekst. Samtidig er også folkerett en forutsetning for forståelse av EØS-retten, og dens rammer for alminnelig forvaltningsrett, og spesiell forvaltningsrett, som miljørett og velferdsrett. Det er klare linjer mellom internasjonale menneskerettigheter og EØS-rett. Både EU- og EØS-retten inneholder regler som berører menneskerettslige problemstillinger. Menneskerettigheter, slik de følger både av Grunnloven og av internasjonale konvensjoner, setter dessuten grenser forvaltningens virksomhet og er dermed av betydning for både generell og spesiell forvaltningsrett.

Hva lærer du?

Kunnskaper

Etter endt emne skal studenten ha god forståelse av de grunnleggende sidene av statsforvaltningsrett, folkerett og internasjonale menneskerettigheter og sammenhengen mellom disse.

Ferdigheter

Et hovedformål med JUS2111 er at studenten etter endt emne skal kunne bruke rettsreglene i fagene på faglig forsvarlig vis. Det innebærer å ha evne til å oppdage hva rettsspørsmål går ut på, stille spørsmål klart og tydelig, skille mellom spørsmål som ligner hverandre, men som er forskjellige, samt ha vurderingsevne og selvstendighet til:

- å drøfte løsningene på skisserte praktiske, konkrete problemer i samsvar med fagtradisjonen, og
- å drøfte faktiske og mulige rettsregler i samsvar med de faglige tradisjonene for betenkninger og korte essays.

Studenten skal kunne løse spørsmål på det enkelte rettsområde og spørsmål som oppstår når ulike regelverk skal samvirke.

Generell kompetanse

Etter endt emne skal studenten kunne føre muntlige og skriftlige juridiske resonnementer om konstitusjonelle spørsmål, derunder spørsmål som gjelder forholdet mellom Grunnloven og underordnede rettskilder, og om folkerett og internasjonale menneskerettigheter basert på anerkjent juridisk metode innenfor disse emnene. Studentene vil ha et godt utgangspunkt for å se rettsspørsmål fra et overordnet perspektiv og å håndtere spørsmål som oppstår når regelverk av ulik karakter møtes.

Pensum/læringskrav

Læringskrav

Læringskrav statsforfatningsrett

Læringskrav folkerett

Læringskrav EØS-rett

Pensum

Statsforfatningsrett

Innføringslitteratur

Opsahl, Torkel, Per Stavang og Karl Harald Søvig: Forfatningsretten samt Opsahl, Torkel og Jørgen Aall: Internasjonale menneskerettigheter mv, i Knophs oversikt over Norges rett, 13. utg. (Oslo, 2009: Universitetsforlaget) §§ 6-9, 11-12 og 125-126. BIBSYS

Hovedlitteratur

1.

Smith, Eivind: Konstitusjonelt demokrati. Statsforfatningsretten i prinsipielt og komparativt perspektiv, 2. utgave (Oslo 2012, Fagbokforlaget). Kap I pkt. 10.4 og kap II pkt. 2 er ikke pensum. Petitavsnitt, fotnoter og tabeller går ut over kunnskapskravene, og detaljene i det komparative materialet tjener kun til å belyse hovedpoenger i fremstillingen av norsk statsforfatningsrett.

eller

Smith, Eivind: Konstitusjonelt demokrati (Bergen 2009: Fagbokforlaget). Kap. I pkt. 10.4 og kap. II pkt. 2 er ikke pensum. Petitavsnitt, fotnoter og tabeller går ut over kunnskapskravene, og detaljene i det komparative materialet tjener kun til å belyse hovedpoenger i fremstillingen av norsk statsforfatningsrett. BIBSYS

og

2.

Høstmælingen, Njål: Internasjonale menneskerettigheter (Oslo, 2003: Universitetsforlaget) kap. 8.2, 8.6.1-8, 8.6.19, 8.11, 8.12, 9.1-4 og 10.1 (hele tiden for så vidt fremstillingen gjelder bestemmelser i EMK) BIBSYS

Høsten 2012 kan også 13. utgave av boken benyttes med de samme kapittelhenvisninger som til 12. utgave.

De to foregående skriftene dekker til sammen læringskravene i faget.

Tilleggsliteratur

Aall, Jørgen: Rettsstat og menneskerettigheter, 3. utgave (Bergen 2011: Fagbokforlaget). – Samordnet fremstilling av sentrale rettigheter etter grunnloven og EMK. BIBSYS

Andenæs, Johs. og Arne Fliflet: Statsforfatningen i Norge, 10. utg. (Oslo, 2006: Universitetsforlaget). – Den sentrale fremstilling av Norges statsforfatning i tradisjonen fra Castberg. Boken kan leses som alternativ hovedlitteratur om en del av grunnlovens enkeltbestemmelser, men er ikke oppdatert og mangler gjennomgående et slikt prinsipielt og komparativt perspektiv som læringskravene forutsetter. BIBSYS

Mæhle, Synne Sæther: Grenser for rettsanvendelseskjønn. Om rettslig legitimitet i et spenningsfelt mellom flertallsmakt og rettighetsvern (Oslo, 2005: Gyldendal Akademisk). - Om rettslig argumentasjon med særlig vekt på forholdet mellom grunnlov og lov. BIBSYS

Smith, Eivind: Stat og rett. Artikler i utvalg (Oslo, 2002: Universitetsforlaget). - Pensumrelevante artikler fra store deler av faget. BIBSYS

Smith, Eivind (red.): Grunntilagens makt. Konstitusjonen som politisk redskap og som rettslig norm (Stockholm, 2002: SNS Förlag). - Sentrale artikler om konstitusjonen og dens rolle på områder der domstolene sjelden eller aldri kommer inn. BIBSYS

Smith, Eivind (ed.): The Constitution as an Instrument of Change (Stockholm, 2003: SNS Förlag). – Sentrale artikler om forholdet mellom "jus" og "politikk" I et komparativt perspektiv. BIBSYS

Stavang, Per: Parlamentarisme og folkestyre. Utvalde statsrettslege emne, 4. utg. (Bergen 2002: Fagbokforlaget). – Sentrale artikler om det parlamentariske styringssystem (før vedtagelsen av grunnloven § 15). BIBSYS

Sejersted, Fredrik: Kontroll og konstitusjon. Statsrettslige studier av Stortingets kontrollvirksomhet (Oslo, 2002: Cappelen Akademiske forlag). - Omfattende fremstilling av de sentrale reglene om Stortingets etterhåndskontroll med forvaltningen og om sanksjoner når feil blir avdekket. BIBSYS

Smith, Eivind: Høyesterett og folkestyret. Prøvingsretten overfor lover (Oslo, 1993: Universitetsforlaget). - Den sentrale framstilling om domstolskontrollen med lover, dens betydning, fremvekst og legitimitet i demokratiske samfunn. BIBSYS

Høgberg, Benedikte Moltumyr: Forbud mot tilbakevirkende lover (Oslo, 2010 Universitetsforlaget). - Omfattende fremstilling om tilbakevirkningsforbud etter grunnloven § 97 og andre regelsett. BIBSYS

Møse, Erik: Menneskerettigheter (Oslo, 2002: Gyldendal Akademisk forlag). - Omfattende generell fremstilling om internasjonale menneskerettigheter med hovedvekt på Den europeiske menneskerettskonvensjon og praksis av Menneskerettsdomstolen. BIBSYS

Doms-, material- og oppgavesamlinger

Fremmede konstitusjoner ved bruk i studiet av komparativ statsforfatningsrett. Tilgjengelig på fakultetets sider om forskningsområder: - konstitusjonell rett.

Stortingets forretningsorden (utgitt av Stortinget i hefteform, sammen med bl.a. oppdatert versjon av grunnlovsteksten i stadig nye utgaver). Regelverk av stor betydning for å forstå Stortingets virkemåte. Nettdokument.

Høstmølingen m.fl.: Arbeidsbok i menneskerettigheter (Oslo, 2004: Cappelen Akademisk Forlag). Samling av avgjørelser og tolkningsuttalelser fra sentrale menneskerettsorganer. Sist i boken er arbeidsoppgaver tatt inn. BIBSYS

JSU Doms- og kjennelsessamling for 2. avdeling, 2. utgave 2009

Folkerett

Hovedlitteratur

enten:

Ruud, Morten og Ulfstein, Geir: Innføring i folkerett, 4. utg. Oslo 2011 (Universitetsforlaget). BIBSYS

Følgende avsnitt i fjerde utgave er ikke del av hovedlitteraturen:

Kap. 2 Kap. 3 Kap. 7, pkt. 5.3 Kap. 12, pkt. 3.1., 3.5. og 3.7. Kap. 13 Kap. 15 Kap. 16 Kap. 17, med unntak av pkt. 3"

eller

Fleischer, Carl August: Folkerett, 8. utg. Oslo 2005 (Universitetsforlaget) Følgende avsnitt er ikke omfattet:

§ 3

§ 5, pkt. 5-11

§ 22

§ 24, pkt. 2 og 10

§ 26

BIBSYS

Fleischer: Folkerett må, når det gjelder statsansvar, leses i lys av FNs Folkerettskommisjons "Draft Articles on State Responsibility" (2001).

Tilleggs litteratur

Fleischer, Carl August: Folkerett, 8. utg. Oslo 2005 (Universitetsforlaget) Følgende avsnitt er ikke omfattet: § 3, § 5, pkt. 5-11, § 22, § 24, pkt. 2 og 10, § 26 BIBSYS

Fleischer, Carl August: Studier i folkerett, Oslo 1997 (Universitetsforlaget) BIBSYS

Lowe, Vaughan: International Law, Oxford 2007 (Oxford University Press) BIBSYS

Ruud, Morten, Geir Ulfstein og Ole Kristian Fauchald: Utvalgte emner i folkerett, Oslo 1997 (Tano Aschehoug) BIBSYS

Crawford, James & Koskenniemi, Martti (red): The cambridge companion to international law, Cambridge 2012 (cambridge university press)

Crawford, James: Brownlie's principles of Public International law, Oxford 2012, (Oxford university press)

Disse bøkene gir generelle fremstillinger av folkeretten som til dels går ut over læringskravene.

Traktat- og materialsamlinger

Fauchald, Ole Kristian og Tuseth, Bård Sverre (red): Global and regional treaties, Oslo 2012

Fife, Rolf Einar: Den internasjonale domstol i Haag - rettspraksis 1946-1993, Oslo 1994 (TANO). Relativt kortfattet omtale av sakene og dommene på norsk. BIBSYS

"Norges Traktater" (flere bind).

"Overenskomster med fremmede stater". BIBSYS

"United Nations Treaty Series". Tilgang via fakultetets IP-nummer Veiledning

"I.C.J. Reports" (International Court of Justice, Reports of Judgements, etc). Lenke til ICJs hjemmeside

"U.N. Reports of International Arbitral Awards". BIBSYS

Disse samlingene vil, sammen med traktatsamlingene, være til hjelp ved studier av primærmateriale. Det gjøres oppmerksom på at traktatsamlingen "Global and European Treaties" inneholder et bredere tilfang av traktater enn "Folkerettslig tekstsamling", noe som vil være nyttig ved studiet av relevant primærmateriale.

EØS rett

Hovedlitteratur

Fredrik Sejersted, Finn Arnesen, Ole-Andreas Rognstad og Olav Kolstad: EØS-rett, 3. utgave Oslo 2011. Boken er en ren oppdatering av 2. utgave, og kapittelinnndelingen er i all hovedsak den samme. Læringskravene er uendret. (For de som allerede har anskaffet den tidligere utgaven fra 2004 kan den benyttes høstsemesteret 2011, men det anbefales å lese den oppdaterte utgaven). Følgende deler av boken dekker læringskravene:

Kapittel 1

Kapittel 2

Kapittel 3 med unntak av avsnittene 3.3.2 og 3.5.7., som går ut over læringskravene

Kapittel 4 med unntak av avsnittene 4.5 til og med 4.7., som går ut over læringskravene

Kapittel 6 med unntak av avsnittene 6.5.5, 6.5.6, og 6.6., som går ut over læringskravene

Kapittel 7 med unntak av avsnittene 7.2.1 til og med 7.2.3., som går ut over læringskravene

Kapittel 8

Kapittel 9

Kapittel 14

Kapittel 15

Kapittel 16

Kapittel 17 med unntak av avsnitt 17.4., som går ut over læringskravene

BIBSYS

Tilleggs litteratur

Nielsen, Ruth: EU-ret, 3. utg. København 2002. BIBSYS

Steiner, Josephine og Woods, Lorna: Textbook on EC Law, 8. utg. Oxford 2003. BIBSYS

Bøkene kan anvendes til utdypning av hovedtrekkene i EU-retten.

Norberg, Sven m.fl.: The European Economic Area. EEA Law: A Commentary on the EEA Agreement, Stockholm 1993 (Norstedts). Kommentartutgave (som på noen områder er foreldet) til EØS-avtalen. Boken dekker ikke de særlige spørsmål som oppstår i skjæringsfeltet mellom EØS-rett og norsk rett. BIBSYS

Læringskrav - JUS2211

Innholdsfortegnelse

Alminnelig forvaltningsrett

Beskrivelse av fagområdet

Hva lærer du?

Velferdsrett

Beskrivelse av fagområdet

Miljørett

Beskrivelse av fagområdet

Hva lærer du?

EØS rett

Beskrivelse av fagområdet

Hva lærer du?

-

Alminnelig forvaltningsrett

Beskrivelse av fagområdet

Den alminnelige forvaltningsrett handler om den offentlige forvaltning og dens forhold til borgerne. Emnet viser hvordan problemstillinger av generell karakter trer frem på tvers av de tallrike rettsreglene i den spesielle forvaltningsrett og hvordan alminnelig rettskildelære preger arbeidet med dette stoffet – gjennom lovtolkning og på annen måte.

På grunnlag av de konstitusjonelle reglene behandles de sentrale reglene om organisasjon og oppgaver, saksbehandling og materiell kompetanse i den offentlige forvaltning. Reglene om forvaltningsvedtak behandles særlig inngående. Også EØS-retten og internasjonale menneskerettigheter trekkes inn (som del av norsk rett) der de etter sitt eget innhold hører hjemme i den alminnelige forvaltningsrett.

Emnet skal gi en del av grunnlaget for studiet av miljørett og velferdsrett, og en del av eksemplene som skal belyse de alminnelige problemstillinger er hentet derfra.

Hva lærer du?

Kunnskaper

Studenten skal ha god forståelse av:

Forholdet mellom alminnelig og spesiell forvaltningsrett

Sentrale hensyn ved vurdering av forvaltningens oppbygning og virksomhet (særlig rettssikkerhet, styring og effektivitet)

Reglene om delegasjon og intern styring i forvaltningen

Reglene om offentlighet

Forvaltningslovens sentrale regler, særlig om anvendelsesområde, utredningsplikt, habilitet, varsling, partsoffentlighet, vedtak, underretning, begrunnelse og klage

Reglene om omgjøring av forvaltningsvedtak

Kravet til rettslig grunnlag for avgjørelser (kompetanse) og faktiske handlinger (tillatelse), herunder legalitetsprinsippet

Reglene om vilkår for begunstigende forvaltningsavgjørelser

Hjemmelstolkning og grensene for forvaltningens materielle kompetanse, herunder skillet mellom kompetanse og frihet til (ikke) å bruke den, og kravet til korrekte fakta

Reglene om ugyldighet

Domstolens kompetanse til å prøve forvaltningens konkrete lovanvendelse (subsumsjonen) og deres tilbakeholdenhet med å bruke kompetansen

Studenten skal ha kjennskap til:

Forvaltningens oppbygning og oppgaver

Tjenestemennenes lojalitetsplikt og ytringsfrihet

Forvaltningens virkemidler (forbud, påbud, tillatelser, vilkår, økonomiske ytelser, tjenester m.v.)

Reglene om erstatning for ugyldige forvaltningsvedtak

Systemet for tilsyn og kontroll med forvaltningen, derunder statskontroll med kommunene, Sivilombudsmannens kontroll og hvordan forvaltningsrettslige spørsmål kommer opp for og skal behandles av domstolene

Etiske spørsmål som ansatte i offentlig forvaltning kan bli stilt overfor

Ferdigheter

Ut fra en forståelse av forvaltningsrettens begreper, perspektiver og struktur, skal studenten kunne:

Identifisere forvaltningsrettslige problemstillinger i et saksforhold

Drøfte og løse slike problemstillinger

Analysere forvaltningsvedtak og vurdere vedtakenes gyldighet i lys av rammer gitt i Grunnloven, menneskerettighetskonvensjoner, lover og forskrifter

Formulere og formidle kunnskaper om forvaltningsrettslige problemstillinger

Drøfte og ta stilling til rettslige og rettspolitiske spørsmål som ligger i skjæringspunktet mellom hensynet til rettssikkerhet, demokrati og offentlig styring

Reflektere over etiske problemstillinger i forvaltningen

Generell kompetanse

Studenten skal kunne:

Forholde seg til forvaltningsrettslige spørsmål som de møter senere i studiet og i praksis, i saksbehandling, rådgivning og utredning

Håndtere samspillet mellom privat og offentlig rett i forholdet mellom forvaltning og borger

Velferdsrett

Beskrivelse av fagområdet

Velferdsretten handler om sentrale del av forvaltningens virksomhet, både når den fordeler goder og når det brukes tvang. Disse spørsmålene er i stor grad regulert i særlovgivning, men reiser også viktige spørsmål om forholdet til alminnelig forvaltningsrett, EØS-rett, Grunnloven og menneskerettigheter.

Emnet behandler reglene som sikrer borgerne grunnleggende rettigheter av velferdsstatlig karakter, så som rett til helsetjenester, sosiale tjenester, og trygdeytelser ved sykdom, omsorg for barn m.v.

Emnet behandler også regler i barnevernsloven og psykisk helsevernloven som åpner for ulike tvangstiltak. Disse kan gjennomføres av hensyn til vedkommende selv eller av hensyn til samfunnet, men tiltak må holde seg innenfor legalitetsprinsippet og menneskerettighetene, for eksempel vern mot inngrep i privat- og familieliv.

Kunnskaper

Studenten skal ha god forståelse av følgende generelle temaer:

Rettighetsbegrepet i velferdsretten

Rettssikkerhetsgarantiene i velferdsretten

Retskildesituasjonen i velferdsretten

Forholdet mellom velferdsretten, menneskerettighetene, Grunnloven og EØS-retten

Studenten skal ha god forståelse av følgende tjenester, stønadsordninger og tiltak:

Reglene om rett til helse- og omsorgstjenester fra kommunen

Reglene om rett til trygdeytelser ved sykdom: Sykepenger og arbeidsavklaringspenger

Reglene om rett til ytelser ved omsorg for barn: trygdeytelser ved fødsel og adopsjon, samt reglene om kontantstøtte

Reglene om økonomisk sosialhjelp etter lov om sosiale tjenester i NAV

Reglene om barnevernets adgang til tvangstiltak overfor barn og foreldre

Reglene om tvungent psykisk helsevern

Studenten skal ha kjennskap til:

Velferdspolitiske hensyn og debatter, inkludert arbeidslinja og kjønnsperspektiv

Ferdigheter

Studenten skal kunne:

Identifisere velferdsrettslige problemstillinger i et saksforhold

Drøfte og løse konkrete rettsspørsmål i velferdsretten

Analysere vedtak om rettighetsbaserte ytelser og vedtak om tvangsinngrep

Foreta vurderinger av slike vedtaks gyldighet i lys av rammer gitt i Grunnloven, menneskerettighetskonvensjoner, EØS-rett, lover og forskrifter

Formulere og formidle kunnskaper om velferdsrettslige problemstillinger

Foreta rettspolitiske vurderinger av rettsreglene på dette området

Generell kompetanse

Studenten skal kunne:

Arbeids med velferdsrettslige spørsmål i forvaltningsorganer og andre institusjoner, domstoler og advokatvirksomhet

Vurdere velferdsrettens regler kritisk og selvstendig i lys av EØS-rett, Grunnlov og menneskerettigheter, så vel som rettssikkerhet, kjønnsperspektiv og andre velferdspolitiske hensyn og debatter.

Miljørett

Beskrivelse av fagområdet

Miljørett skal gi studentene innsikt i de spesielle rettsspørsmålene og utfordringene til retten som langsiktig forvaltning av naturmiljøet reiser i nasjonal rett i lys av internasjonale forpliktelser. Hovedvekten legges på miljøforvaltning gjennom offentlig regulering og de rettslige rammene for avveining mellom eierrådighet og andre rettigheter på den ene siden og miljøhensyn og -interesser på den andre. Emnet redegjør for ulike typer virkemidler og tar også opp etiske perspektiver i miljøforvaltningen. Det bidrar til å utvide perspektivet i forvaltningsretten ved å legge vekt på allmenne hensyn og tredjepartsinteresser. Temaene illustreres gjennom behandling av tre viktige felt innenfor miljøretten: arealplanlegging, forvaltning av naturmangfold og kontroll med utslipp av forurensning.

Hva lærer du?

Kunnskaper

Studenten skal ha god forståelse av:

De særlige rettsspørsmål som knytter seg til forvaltningen av naturmiljøet og til varetakelsen av allmenne miljøhensyn og -interesser, herunder også etiske spørsmål

Miljøets grunnlovsværn og innholdet i prinsippet bærekraftig utvikling og føre-var-prinsippet og deres plass i norsk rett

Prinsippene for og de viktigste reglene om saksbehandlingen i miljøsaker med hovedvekt på reglene om konsekvensutredning og retten til miljøinformasjon

Rettslige virkemidler og rammer for styring av arealbruk gjennom plan- og bygningsloven (arealplanlegging) og forvaltning av naturmangfold gjennom områdevern etter naturmangfoldloven

Rettslige virkemidler og rammer for kontroll med utslipp av forurensning, herunder klimagasser

Betydningen av internasjonal miljørett og EØS-miljørett på de nevnte områdene

Studenten skal ha kjennskap til:

Hovedtrekkene i reglene om byggesaksbehandling

Ferdigheter

Studenten skal kunne:

Anvende miljørettslige prinsipper i juridisk argumentasjon og ved utforming av virkemidler

Vurdere effektiviteten av virkemiddelbruk

Identifisere miljørettslige problemstillinger i et saksforhold

Drøfte og løse konkrete rettsspørsmål i miljøretten

Analysere og formulere vedtak om miljøinngrep

Foreta vurderinger av slike vedtaks gyldighet i lys av rammer gitt i Grunnloven, folkeretten, lover og forskrifter

Formulere og formidle kunnskaper om miljørettslige problemstillinger

Foreta rettspolitiske vurderinger av rettsreglene på dette området

Generell kompetanse

Emnet gir forståelse av miljøproblemenes egenart og offentlig virkemiddelbruk for å håndtere dem. Det gir også forståelse for problemstillinger om virkninger overfor tredjeparter (andre enn dem vedtak rettes mot) og hvordan rettssikkerheten for tredjeparter kan ivaretas. Emnet bidrar til forståelsen av samvirket mellom folkerett og nasjonal rett.

EØS rett

Beskrivelse av fagområdet

Faget behandler hovedtrekk av EU- og EØS-retten, og gir derunder en oversikt over rettskildene. Det behandler også EØS- institusjonene sett på bakgrunn av EUs institusjonelle oppbygging. Videre behandles vedtaksprosessen i EØS og EØS-avtalens virkning i norsk rett, sett på bakgrunn av de tilsvarende spørsmål i EU-retten.

Prinsipielle spørsmål vedrørende gjennomføringen av EØS-avtalen behandles i større dybde. Dette gjelder bl.a. de krav EØS-avtalen stiller til nasjonal gjennomføring, hvordan gjennomføringen faktisk har skjedd i Norge og hvilken status gjennomførte og ikke-gjennomførte EØS-regler har i norsk rett. Her behandles bl.a. spørsmålene om forrang og direkte virkning. Emnet knytter dermed an til problemstillinger som også behandles innenfor rammene av fagene menneskerettigheter, folkerett og statsrett.

På grunnlag av en generell oversikt over markedsreglene behandles reglene om fritt varebytte. Så vel forbudet mot importrestriksjoner som den generelle oversikten over markedsreglene knytter an til de EØS-rettslige elementene i forvaltningsretten.

Hva lærer du?

Kunnskaper

Studentene skal ha god forståelse av:

- Kravene til gjennomføring av EØS-regler i norsk rett.

- EØS-reglenes betydning i norsk rett.

- Reglene i EØS-avtalens hoveddel om fritt varebytte, med unntak av reglene om statlige handelsmonopoler.

- Reglene om fri bevegelse for arbeidskraft.

- Reglene om etableringsrett.

Studenten skal ha kjennskap til:

- Reglene om fri bevegelse av tjenester

- Hovedtrekkene ved EU-retten og EØS-retten.

- Institusjoner og beslutningsprosess i EØS.

- Generelle hovedtrekk ved forbudene mot hindringer for bevegelse av varer, personer, tjenester og kapital over landegrensene, og modifikasjonene i disse forbudene.

Ferdigheter

Studenten skal kunne:

Identifisere, drøfte og løse rettsspørsmål i EØS-retten basert på EØS-rettslig metode
Analysere hva EØS-retten innebærer for Stortinget, forvaltningen og domstolene.
Formulere og formidle kunnskaper om EØS-rettslige problemstillinger.
Foreta rettspolitiske vurderinger av rettsreglene på dette området.

Generell kompetanse

Studentene skal ha:

En grunnleggende forståelse av hvordan internasjonal regulering av økonomiske aktiviteter griper inn i nasjonale rettssystemer.

Forståelse av de grunnleggende elementene som inngår i internasjonale regler om økonomiske aktiviteter.

Emnet består av fagområdene alminnelig forvaltningsrett (13 stp.), velferdsrett (7 stp.), miljørett (5 stp.) og EØS-rett (5 stp.) samt en semesteroppgave.

Alminnelig forvaltningsrett gir en oversikt over hva offentlig forvaltning er, og inneholder en grundig behandling av reglene som gjelder for forvaltningen og dens virksomhet på tvers av ulike samfunnsområder. Den omfatter både generelle saksbehandlingsregler og materielle regler og prinsipper.

Velferdsrett og miljørett hører til spesiell forvaltningsrett. I velferdsretten beskrives det materielle innholdet i ulike sider av velferdsstaten, både rettigheter til goder og tjenester og grensene for det offentliges adgang til å bruke tvang i helsevesen og barnevern. I miljøretten beskrives miljørettslige prinsipper og virkemidler. Både i velferdsretten og miljøretten behandles også regler for blant annet saksbehandling og domstolskontroll som avviker fra de alminnelige reglene.

I EØS-retten behandles de alminnelige reglene om de fire friheter, de krav EØS-avtalen stiller til nasjonal gjennomføring av EØS-rett, hvordan gjennomføringen faktisk har skjedd i Norge, og hvilken status gjennomførte og ikke-gjennomførte EØS-regler har i norsk rett.

Det er flere forbindelseslinjer mellom fagene i emnet, og fagene griper til dels inn i hverandre. De alminnelige forvaltningsrettslige reglene om kompetanse, saksbehandling, domstolskontroll og mer til gjelder også innenfor miljørett og velferdsrett. EØS-reglene har stor betydning for forvaltningen, både som generelle rammer for forvaltningens virksomhet og som sektorspesifikke krav på de aller fleste forvaltningsområder.

Semesteroppgaven legger til rette for fordypning i et oppgitt tema innenfor fagområdene alminnelig forvaltningsrett, velferdsrett, miljørett og EØS-rett. Ved å foreta en selvstendig utredning av en rettslig problemstilling får studentene både anvendt og reflektert kritisk over egen kunnskap om disse fagområdene. Gjennom arbeidet med oppgaven vil studentene også få trening i å skrive en tekst som må oppfylle akademiske krav til kildebruk og referanser.

Emnet har en rekke forbindelser til JUS2111. Reglene som behandles i statsforfatningsretten, utgjør på mange måter grunnlaget for rettsreglene i alminnelig forvaltningsrett, miljørett og velferdsrett, mens folkeretten, inkludert internasjonale menneskerettigheter, oppstiller viktige rammer for innholdet i disse regelsettene. Forståelse av fagene på JUS2111 er dermed en forutsetning for å oppnå en god forståelse av fagene på JUS2211.

Emnet har også en rekke forbindelser til temaene som behandles i JFEXFAC. Blant annet gir de normative perspektivene på rettens funksjoner og verdigrunnlag grunnlag for en dypere forståelse av fagområdene på JUS2211, mens de analytiske perspektivene fra språk- og argumentasjonsteori samt de kritiske perspektivene på retten gir verktøy og innsikter som er nyttige ved skrivingen av semesteroppgaven.

Hva lærer du?

Kunnskaper

Etter endt emne skal studenten ha god forståelse av de grunnleggende sidene ved forvaltningsrett, EØS-rett, velferdsrett og miljørett og av sammenhengen mellom disse.

Ferdigheter

Studenten skal etter endt emne kunne bruke rettsreglene i EØS- og offentligrettslige fag på faglig forsvarlig vis ved å føre muntlige og skriftlige juridiske resonnmener basert på anerkjent juridisk metode. Det innebærer å identifisere rettsspørsmål, stille spørsmål klart og tydelig, skille mellom spørsmål som ligner hverandre, men som er forskjellige, samt ha vurderingsevne og selvstendighet til å:

drøfte praktiske rettslige problemstillinger i samsvar med fagtradisjonen,

vurdere om rettsreglene er hensiktsmessige, og vurdere alternativer til gjeldende rett, samt

skrive selvstendige analyser og vurderinger i form av betenkninger og korte essays, på en måte som oppfyller akademiske krav til kildebruk og referanser.

Litteratur/læringskrav

Læringskrav

Læringskrav Alminnelig forvaltningsrett

Læringskrav Velferdsrett

Læringskrav Miljørett

Alminnelig forvaltningsrett

Innføringslitteratur

Innjord, Frode: Forvaltningsretten (§§ 110-116), i Knophs oversikt over Norges rett, 12. utg. Oslo 2004 (Universitetsforlaget) BIBSYS

Hovedlitteratur

Eckhoff, Torstein og Eivind Smith: Forvaltningsrett, 9. utgave 2010 (Universitetsforlaget). Boken dekker læringskravene. Kapittel 5, 21 og 31 ligger utenfor læringskravene. Flere enkeltheter enn læringskravene forutsetter finnes spesielt i kapittel 7 I-IV og VII, kapittel 10, kapittel 11 VII, kapittel 22, kapittel 24 II 3, kapittel 26-28 og kapittel 33 V-VI. BIBSYS

eller

Graver, Hans Petter: Alminnelig forvaltningsrett, 3. utg. Oslo 2007 (Universitetsforlaget). BIBSYS

Boken dekker læringskravene bortsett fra reglene om tjenestemennenes yringsfrihet og lojalitetsplikt. Den er noe snau om tilsyn med forvaltningen. Flere enkeltheter enn læringskravene forutsetter finnes spesielt i kapittel 2, kapittel 13.7, kapittel 20.6, kapittel 21, kapittel 26, kapittel 28.9 og kapittel 31.

eller

Boe, Erik: Innføring i juss bind 2, kapittel 21-22, 26-32 og 38-51, Oslo 1993 (TANO). Boken dekker læringskravene om lovhjemmel og hjemmelstolkning, omgjøring, ugyldighet, kravet til korrekte fakta, forholdet mellom rettsanvendelse og skjønn og grensene for forvaltningens materielle kompetanse, bortsett fra diskusjonen om krav til forholdsmessighet. Den nye offentlighetslova fra 2006 er ikke behandlet. [Se om denne loven her](#)

Boken dekker ikke læringskravene om forvaltningens organisasjon og saksbehandling. Forholdet til EØS-retten er ikke behandlet, og boken er uten litteraturhenvisninger. Flere enkeltheter enn læringskravene forutsetter finnes spesielt i kapittel 39, 42.12 og 44-46. [BIBSYS](#)

Tilleggs litteratur

Frihagen, Arvid: Forvaltningsrett bind I-III (bind I: 3.utg, bind II: 5. utg., bind III: 4 utg.) Oslo 1991-92 (Forlaget A. Frihagen AS). Bøkene dekker til sammen læringskravene bortsett fra reglene om forvaltningens erstatningsansvar og diskusjonene om såkalt minstestandard og om forholdsmessighetsprinsippet. Men bøkene går på mange punkter til dels betydelig lengre enn læringskravene forutsetter. [BIBSYS](#)

Bernt, Jan Fridthjof og Ørnulf Rasmussen: Frihagens Forvaltningsrett, bind I, 2. utgave, Bergen 2010 (Fagbokforlaget). Boken dekker ikke læringskravene om alminnelig materiell forvaltningsrett og om organisatoriske spørsmål som instruksjon og delegasjon. Hovedvekten i boken ligger på saksbehandlingsreglene. [BIBSYS](#)

Morten Walløe Tvedt, Roar Berge og Sindre Gjertsen Marqvardsen: Hvordan forstå materiell forvaltningsrett, Cappelen 2005 [BIBSYS](#)

Bernt, Jan Fridthjof, Oddvar Overå og Harald Hove: Kommunalrett, 4. utg., Bergen 2002 (Universitetsforlaget). Boken behandler alminnelig kommunalrett og sentrale regler i særlovgivningen. Den tar bl.a. opp forvaltningslovens anvendelse på kommuner. [BIBSYS](#)

Smith, Eivind: Rettssikkerhet ved offentlig tjenesteyting, Oslo 1988 (TANO). Boken drøfter vedtaksbegrepet og forvaltningslovens anvendelse på avgjørelser i forbindelse med offentlig tjenesteyting. [BIBSYS](#)

Eckhoff, Torstein: Ugyldighet og erstatning, i Lov og Rett 1988, side 307 flg.

Hagstrøm, Viggo: Svar til Eckhoff, i Lov og rett 1988, side 317 flg. To artikler som viser forskjellige teoretiske innfallsvinkler til spørsmålet om det offentliges erstatning. [BIBSYS](#) [Nettdokument i Lovdatas betaltjeneste](#)

Boe, Erik: Utviklingslinjer i forvaltningsretten, Lov og Rett 1989 side 51 flg. [BIBSYS](#) [Nettdokument i Lovdatas betaltjeneste](#)

Graver, Hans Petter: Mellom individualisme og kollektivism – forvaltningsretten ved inngangen til et nytt århundre, i Lov og rett 2000 s 451 flg. To artikler om korte og lange linjer for dagens forvaltningsrett. [BIBSYS](#) [Nettdokument i Lovdatas betaltjeneste](#)

Boe, Erik: Domstolskontroll med forvaltningen: Åpne lovfullmakter og Høyesteretts svar i 90-årene, i Lov og Rett 1994 side 323. [BIBSYS](#) [Nettdokument i Lovdatas betaltjeneste](#)

Boe, Erik: Subsumsjonsdom, i Lov og Rett 2002 side 259 flg. Svensen, Thomas: Rt. 2001 side 995 - domstolenes kompetanse til å gi dom for realitet, i Lov og Rett 2003 side 94 flg. BIBSYS Nettdokument i Lovdatas betaltjeneste

Svensen, Thomas, Rt. 2001 side 995- domstolenes kompetanse til å gi dom for realitet, i Lov og Rett 1994 side 94 flg. BIBSYS

Boe, Erik: Hvem bestemmer - domstolene eller forvaltningen, Lov og Rett 2007 s 67 flg. BIBSYS

Smith, Eivind: "Détournement de pouvoir" omkring 1920 og i dag, i: *Eivind Smith:* Stat og rett, Oslo 2002 (Universitetsforlaget) side 692 flg. BIBSYS

Artikler som går betydelig lengre enn læringskravene forutsetter om grenser for forvaltningens kompetanse og om domstolskontrollens innhold.

Smith, Eivind: Stat og rett, Oslo 2002 (Universitetsforlaget) del IX, X og XI Artikler om forvaltningens organisering og om "uavhengige" organer, om styring, etikk og habilitet og om forholdet mellom forvaltning og borger. BIBSYS

Kommentarutgaver

Frihagen, Arvid: Forvaltningsloven bind I-II, Oslo 1986 (Forlaget A. Frihagen AS) BIBSYS

Frihagen, Arvid: Offentlighetsloven bind I-II, Oslo 1994 (Forlaget A. Frihagen AS) BIBSYS

Woxholth, Geir: Forvaltningsloven med kommentarer, 3. utg. Oslo 1999 (Ad Notam Gyldendal) BIBSYS

Tre lovkommentarer som går betydelig lengre enn læringskravene forutsetter.

Doms- , material- og oppgavesamlinger

Boe, Erik: Oppgave- og materialsamling i forvaltningsrett, 4. utg, Oslo 2007 (TANO). BIBSYS

Hopsnes, Roald og Østenstad, Bjørn Henning Østenstad: Oppgavebok i Forvaltningsrett I, Bergen 2003 (Fagbokforlaget). Hopsnes og Østenstads oppgaver gjelder utelukkende spørsmål om saksbehandling, men inneholder i tillegg stoff om juridisk metode og oppgaveteknikk. BIBSYS

Kjelland, Morten: Kurshefte i forvaltningsrett; et tematisert utvalg av sentrale rettskilder. Oslo 2012 (Gyldendal)BIBSYS

Kjelland: Nettressurs for forvaltningsrett Nettressursen inneholder en innføring i tolkning og anvendelse av dommer, illustrert med eksempler fra forvaltningsretten oppgaver, leseråd for studiet av dommer, en kommentert dom/kjennelse for hver av bokens åtte hoveddeler, lydbøker og lenkesamlinger, samt visuelle hjelpemidler i form av skisser over saksforhold, figurer, domstabeller mv. Det vises eksplisitt til "Nettressurs for Forvaltningsrett" fra "Kurshefte i forvaltningsrett – et tematisert utvalg av sentrale rettskilder".

Velferdsrett

Innføringslitteratur

Kjønstad, Asbjørn: Sosialretten, i Lilleholt (red.) Knophs oversikt over Norges rett, Oslo 2004, s. 578-619. [BIBSYS](#)

Kjønstad, Asbjørn og Aslak Syse: Velferdsrett I: Grunnleggende rettigheter, rettssikkerhet og tvang, (Oslo 2012), Gyldendal Juridisk, kapittel 1.

Hovedlitteratur

Kjønstad, Asbjørn og Aslak Syse: Velferdsrett I: Grunnleggende rettigheter, rettssikkerhet og tvang, Oslo 2012, Gyldendal Juridisk, kapittel 2, 4, 5, 6 og 9 samt punkt 3.1, 3.2, 7.2, 7.3, 8.1 til og med 8.6.4.7, 8.10, 10.5, 10.6, 10.7 og 10.10.

Petitavsnitt faller utenfor. Boken dekker læringskravene.

Tilleggs litteratur

Kjønstad, Asbjørn og Aslak Syse: Velferdsrett II, Oslo 2008, (Gyldendal Akademisk). [BIBSYS](#)

Kjønstad, Asbjørn, Jan F. Bernt, Alice Kjellevold og Harald Hove: Sosial trygghet og rettssikkerhet under sosialtjenesteloven og barneverntjenesteloven, 2. utg. Bergen 2000, Fagbokforlaget. [BIBSYS](#)

Kjønstad, Asbjørn: Trygderettigheter, Grunnloven og Høyesterett. Lov og Rett 1997 s. 243-292 [BIBSYS](#) [Nettdokument i Lovdatas betaltjeneste](#)

Andenæs, Kristian med flere: Sosialrett, 6. utg. Oslo 2003, (Universitetsforlaget). [BIBSYS](#)

Kjønstad, Asbjørn: Grunnlovsværn for sociale rettigheter, særlig enkepensjon. I Jørgensen og Kristiansen (red.), Socialretlige utviklinger & utfordringer. København 2008, Jurist- og Økonomforbundets Forlag s. 63-78.

Refsdal, Endre: Vedtaksorgana i trygderettsprosessen med særlig fokus på NAV. Tidsskrift for Erstatningsrett, forsikringsrett og velferdsrett 2010 s. 121-146.

Holgensen, Gudrun: Kravet om attføring som vilkår for rett til uførepensjon - En analyse med utgangspunkt i Rt. 2010 s. 113. Tidsskrift for Erstatningsrett, forsikringsrett og velferdsrett 2010 s. 222-249.

Kjellevold, Alice: Sosiale menneskerettigheter – av betydning for norsk helse- og sosialrett, Nordisk Tidsskrift for Menneskerettigheter, 2006 s. 301-317.

Syse, Aslak: Det menneskerettslige vernet mot frihetsberøvelse og tvang i behandlingsøyemed innenfor psykiatrien, Nordisk Tidsskrift for Menneskerettigheter, 2006 s. 318-342.

Østenstad, Bjørn Henning: Grunnverdiar grunnbegrep i bruk av tvang mot utviklingshemma og demente, Nordisk Tidsskrift for Menneskerettigheter, 2006 s. 343-361.

Søvig, Karl Harald: Europerisering av sosialretten. I Nordisk Socialrättslig Tidsskrift 2010 s. 113-134.

Høstmælingen, Njål: Internasjonale menneske rettigheter, Oslo 2003, kap 11 og punkt 10.2, 10.3, 12.1 og 14.3. BIBSYS

Doms-, material- og oppgavesamlinger

Kjønstad, Asbjørn og Aslak Syse: Velferdsrett III, Doms- og materialsamling i velferdsrett, Oslo 2004, (Gyldendal Akademisk). Denne boken inneholder de viktigste avgjørelsene på velferdsrettens område, med studiespørsmål, tidligere eksamensoppgaver med sensorveiledninger mv. BIBSYS

Miljørett

Innføringslitteratur

Backer, Inge Lorange: Miljøretten, Knophs oversikt over Norges rett, 13. utg. 2009, s. 656-683. Kapitlet framstiller hovedtrekkene i miljøretten, herunder prinsipper og virkemidler, i en kortfattet og poengtert form. Enkelte emner faller utenfor fagbeskrivelsen.

Hovedlitteratur

Enten:

Bugge, Hans Chr.: Lærebok i miljøforvaltningsrett, 3. utgave, Universitetsforlaget, Oslo 2011

Eller:

Backer, Inge Lorange: Innføring i naturressurs- og miljørett, 5. utgave. Gyldendal, Oslo 2012, med unntak av kap.XI, XII og XV. For internasjonal miljørett må boken suppleres med Ruud og Ulfstein: Folkerett (4.utg., Oslo 2011) kap.16 (s. 277-88).

Støttelitteratur

Anker, Helle Tegner m.fl.: The Role of Courts in Environmental Law-a Nordic Comparative Study, Nordic Environmental Law Journal 2009 s.9-33 (<http://www.nordiskmiljoratt.se/haften/NMT%202009.pdf>). En komparativ studie av tilgang til rettsmidler i de nordiske landene.

Backer, Inge Lorange: Er det fri adgang til å omgjøre utslippstillatelser etter ti år? Lov og Rett 1991, s. 625-635. Undersøkelse av spesialspørsmål i grenselandet mellom miljørett (forurensninger) og forvaltningsrett. BIBSYS

Backer, Inge Lorange og Hans Chr. Bugge: Forsømt konsekvensutredning av alternativer. Høyesteretts dom i Rt. 2009 s. 661 om den amerikanske ambassade i Husebyskogen, Lov og Rett, vol. 49-3, 201 s. 115-127.

Backer, Inge Lorange: Integrasjonsprinsippet -er det noe bedre alternativ? I Backer m.fl. Pro Natura.Oslo 2012 2.42-62. En grundig analyse av integrasjon av miljøhensyn i norsk rett.

Bugge, Hans Chr.: Juss eller politikk? Gasskraftsakens rettslige sider, i Nybrott og Odling. Festskrift til Nils Nygaard, Bergen 2002, s.471-485. Om politiske aspekter ved omgjøringsreglene i forurensningsloven.

Fauchald, Ole Kristian: Forfatning og miljøvern – an analyse av Grunnloven § 110b, Tidsskrift for Rettsvitenskap 1-2/2007 s. 1-84. En grundig utdypende analyse av miljøets grunnlovsværn.

Fauchald, Ole Kristian: Effective Access to Environmental Information in Norway? I Backer m.fl. Pro Natura, Oslo 2012 s.170-188. En studie om hvordan miljøinformasjonsloven gjennomføres i praksis.

Fauchald, Ole Kristian og Lars Gulbrandsen: The Norwegian reform of protected area management:a grand experiment with delegation of authority? I Local Environment: The international Journal of Justice and Sustainability.vol.17 nr.2, 2012, s.203-222. En juridisk og statsvitenskapelig analyse av lokalforvaltningsreformen for verneområder.

Fleischer, Carl August: Miljø- og ressursforvaltning. Grunnleggende forutsetninger, 3. utg. 1999. Boka gir en supplerende framstilling av Grl § 110 b og behandler, i tillegg til erstatning for rådgighetsinnskrenkninger, Grunnlovens §§ 97 og 105 og hovedtrekkene i ekspropriasjonsretten. BIBSYS

Jerkø, Markus: Det norske formålet "bærekraftig utvikling". I Tidsskrift for Rettsvitenskap nr.3/2009, s.354-388. En grundig analyse av bærekraftbegrepet og gjennomføringen av målet om bærekraftighet i norsk rett basert på en studentavhandling.

Ruud, Morten og Geir Ulfstein: Innføring i folkerett, 4. utg. 2011, særlig kapittel 16 Internasjonal miljørett. BIBSYS

Følgende litteratur er mer omfattende og dekker mange emner som faller utenfor fagbeskrivelsen. Innenfor det obligatoriske studiet kan de bare anbefales til oppslag eller studier av spesielle spørsmål:

Aulie,Cathrine: Vern av naturmangfold i EU og Norge. Institutt for offentlig retts skriftserie nr. 3/2011. En studentavhandling som sammenligner EUs og Norges regler om naturvern.

Backer, Inge Lorange: Naturvern og naturinngrep, Oslo 1986. Doktoravhandling med en omfattende og grundig framstilling av rettsreglene om naturvern og inngrep i naturen, og drøfting av prinsipielle forvaltningsrettslige spørsmål knyttet til miljøvern. BIBSYS

Backer, Inge Lorange: Naturmangfoldloven. Kommentartutgave, Oslo 2010. En grundig lovkommentar til den nye naturmangfoldloven.

Birnie, Patricia m.fl.: International law and the environment. Oxford og New Yrk.3 utg.2009.En klassisk og grundig fremstilling av internasjonal miljørett.

Bugge, Hans Chr. Forurensningsansvaret, Oslo 1999. Doktoravhandling med en grundig framstilling og analyse av ansvaret for tiltak mot forurensning og "forurensere skal betale"-prinsippet, særlig forurensningslovens alminnelige regler om tiltakspflicht og erstatning. BIBSYS

Bugge, Hans Chr.: EØS-avtalens betydning på miljøvernområdet. Rapport nr.14 fra Europautredningen, Oslo 2011 (http://www.europautredningen.no/wp-content/uploads/2011/04/rapport14_trykk.pdf).

Cabot, Sigrid Andersen: Miljøinformasjonslova – overblikk og kommentarer, Oslo 2005.

Innjord, Frode A. (red.): Plan- og bygningsloven med kommentarer, Bind 1 og 2, Oslo 2010. En omfattende og ajourført kommentarutgave til den nye plan- og bygningsloven.

Pedersen, Odd Jarl, Per Sandvik, Helge Skaaraas, Audvar Os, Stein Ness: Plan- og bygningsrett, Bind 1 og 2, Oslo 2. utg. 2010. En omfattende og ajourført framstilling av plan- og bygningsloven. BIBSYS

Nordic Environmental Law Journal (<http://www.nordiskmiljoratt.se/>). Et tidsskrift som inneholder relevante artikler hovedsakelig fra nordiske land.

Yearbook of International Environmental Law (<http://vielaw.oxfordjournals.org/>). En årbok som inneholder artikler om temaer av relevans for de enkelte år, samt rapporter om rettsutviklingen i rettsområder, internasjonale organisasjoner og enkeltland.

Læringskrav - JUS3111

Innholdsfortegnelse

Avtalerett

Beskrivelse av fagområdet

Hva lærer du?

Obligasjonsrett I

Beskrivelse av fagområdet

Hva lærer du?

Pengekravsrett

Beskrivelse av fagområdet

Hva lærer du?

Litteratur

Se litteraturliste i Leganto

JUS3111 omfatter også ett studiepoeng dynamisk tingsrett, som det ellers undervises i på **JUS3212** i sjette semester. Siden dette faget er et modningsfag som oppfattes som vanskelig, vil man gjerne at studentene skal få litt tid til å komme inn i tankegangen. Undervisning og eksamen blir basert på litteraturen om overdragelse av fordringer i Obligasjonsrett II; det er altså ikke eget pensum i dynamisk tingsrett til **JUS3111**.

Til eksamen blir man prøvd ikke bare de de obligasjonsrettslige sidene ved overdragelse av fordringer, men også tredjemannsproblemene. Et eksempel er ekstinksjon etter gjeldsbrevloven § 14 når noen har solgt et gjeldsbrev som han eller hun ikke eier. Problemstillingene er kjent fra undervisningen om fast eiendoms rettsforhold på **JUS1211** (tinglysingsloven § 20).

Avtalerett

Beskrivelse av fagområdet

Reglene om inngåelse og tolkning av avtaler – som studiemessig er lagt til Privatrett I – har tradisjonelt vært oppfattet som en del av avtaleretten. De deler av avtaleretten som inngår i Formuerett I, gjelder først og fremst reglene om avtaleinngåelse ved hjelp av fullmektig og andre mellommenn, reglene om ugyldighet og reglene om tredjemannsavtaler. Også dette er regler som tradisjonelt er blitt behandlet som deler av avtaleretten.

Reglene om fullmakt og ugyldighet har særlig forbindelseslinjer til to av de andre fagene i Formuerett I og II:

For det første må avtalerettens regler om fullmakt ses i sammenheng med selskapsretten, idet det er forbindelseslinjer mellom selskapsrettens regler om representasjonsrett og avtalerettens regler om fullmakt og annen representasjon. Til avtalerettens representasjonsregler hører også emner fra mellommannsretten, f. eks. om handelsagenter, kommisjonærer, meglere mv.

For det annet må avtalerettens regler om ugyldighet ses i sammenheng med obligasjonsretten (kontraktsretten og pengekravsretten). Det er forbindelseslinjer mellom avtalerettens regler om ugyldighet og obligasjonsrettens regler om kontraktsbrudd. Det er også forbindelseslinjer mellom avtalerettens regler om ugyldighet og obligasjonsrettens regler og prinsipper om kontraktsrevisjon (lempning). Et eksempel er avtaleloven § 36, som dels er en ugyldighetsregel og dels en lempningsregel. Avtaleloven § 36 er i hovedlitteraturen lagt til avtaleretten, mens den ulovfestede revisjonsregelen - forutsetningslæren - og læren om force majeure, er lagt til obligasjonsretten.

I avtaleretten inngår også en redegjørelse for hva ugyldighet er, forskjellige former for ugyldighet, samt reglene om habilitetsmangler, tilblivelsesmangler og innholdsmangler. Ugyldighetsreglene har også linjer til moderne forvaltningsrett ved den offentlige kontroll med standardkontraktsvilkår, jf. markedsføringsloven § 22.

Hva lærer du?

Det kreves god forståelse av:

Inngåelse av avtale ved fullmektig og andre representasjonsforhold, særlig for juridiske personer.

Hva det innebærer at en avtale er ugyldig, og virkningene av at gyldig avtale ikke er kommet i stand.

Ugyldighetsregelen i avtaleloven § 33.

Den alminnelige formuerettslige lempningsregelen i avtaleloven § 36.

Det kreves kjennskap til:

Andre enn de ovennevnte ugyldighetsreglene.

Godkjennelse av ugyldige disposisjoner.

Tredjemannsavtaler.

Avtaleinngåelse gjennom agenter, eiendomsmeglere og fondsmeglere.

Det offentliges kontroll med standardvilkår, jf. markedsføringsloven § 22.

Obligasjonsrett I

Beskrivelse av fagområdet

Obligasjonsretten er læren om skyldforhold, særlig skyldforhold som har grunnlag i kontrakt. Obligasjonsretten omhandler forpliktelsers innhold, endring, opphør samt virkningen av at forpliktelser ikke er blitt oppfylt på riktig måte. Både realforpliktelser og pengeforpliktelser behandles. En del temaer som er spesielt knyttet til pengeforpliktelser, er likevel skilt ut til egen behandling i emnet Obligasjonsrett II (pengekravsrett) JUS3211.

Obligasjonsretten grener seg ut i en rekke mer eller mindre spesielle typer av skyldforhold og omfatter tradisjonelt særlig kontraktsforhold. Ulike spesielle kontraktsforhold kan hver for seg ofte ses som egne rettsområder, slik som for eksempel kjøpsrett, entrepriserett, tilvirkningskontrakter eller sjørettskontrakter. Å behandle alminnelig obligasjonsrett som en egen teoretisk rettsdisiplin tjener likevel flere formål. For det første vil det i ulike kontraktsforhold gjerne oppstå en rekke felles problemstillinger, som aktualiserer regler som ligner hverandre og som også i noen grad er beslektet i det at de ofte kan anses å reflektere felles underliggende prinsipper eller hensyn. Obligasjonsretten gir et prinsipielt utgangspunkt for å tilnærme seg spørsmål under ulike spesielle kontraktsforhold. Dette kan tjene et pedagogisk formål, men det kan også ha materiell, rettslig betydning som utgangspunkt for å fastlegge bakgrunnsretten for bestemte kontrakter. Den alminnelige obligasjonsretten er også bærer av en viktig historisk tradisjon. I motsetning til en rekke andre land i Europa har Norge og de andre nordiske land ikke hatt noen kodifikasjon av allmenne regler på obligasjonsrettens område. I stedet ble dette en oppgave for rettsvitenskapen, som særlig i det 19. og 20. århundre søkte å utvikle og formulere allmenne obligasjonsrettslige prinsipper i et vekselspill med rettspraksis. Den alminnelige obligasjonsretten ga et utgangspunkt for å utvikle prinsipper som senere kunne tjene som rettesnor for å løse rettsspørsmål i ulike kontrakts- og skyldforhold der man savnet mer konkret rettskildemateriale.

I obligasjonsretten kan man skille mellom realforpliktelser og pengeforpliktelser, noe som er utgangspunktet for at man ofte skiller ut temaer som spesielt gjelder pengeforpliktelser i en egen pengekravsrett, slik det er gjort i faget Obligasjonsrett II (pengekravsrett). Faget Obligasjonsrett I omhandler dermed særlig det vi kan kalle alminnelig kontraktsrett, samt en del mer generelle obligasjonsrettslige temaer. Det er likevel viktig å være klar over den nære forbindelsen mellom fagene, som er ment signalisert gjennom betegnelsene Obligasjonsrett I og II. I prinsippet er det kun et hensiktsmessighetsspørsmål hvorvidt man skal se på dette som en og samme eller to ulike disipliner

Hva lærer du?

Kunnskap:

Det kreves god kunnskap om:

Obligasjonsrettens (kontraktsrettens og pengekravsrettens) rettskildelære.

Prinsippene for realforpliktelsers innhold, herunder hovedforpliktelser og biforpliktelser, resultatforpliktelser og innsatsforpliktelser, genus- og speciesforpliktelser, og prinsippene for fastleggelsen av realforpliktelsers innhold, herunder prinsippene om opplysningsrisiko og misligholdt opplysningsplikt.

Prinsippene for oppfyllelse av obligasjonsrettslige forpliktelser, herunder prinsippene om oppfyllelstid og oppfyllested, hvem som kan oppfylle, hvem som kan motta oppfyllelse osv.

Reglene om oppsigelse og avbestilling.

Reglene om kontraktsrevisjon: forutsetningslæren og læren om force majeure. (Læringskravene vedrørende avtaleloven § 36 er omfattet av avtalerettens læringskrav, jfr. disse).

Reglene om mislighold og misligholdsbeføyelser, - detensjonsrett, rett til naturaloppfyllelse, retting, prisavslag, hevning, erstatning. Antesipert mislighold. Brudd på kreditorplikter.

Prinsippene om bortfall av misligholdsbeføyelser ved forbehold, undersøkelsesplikt, reklamasjonsplikt, avkall, passivitet.

Berikelse som kravsgrunnlag.

Direktekrav.

Det kreves kunnskap om:

Internasjonale instrumenter som UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts og Principles of European Contract Law

Kontrakter og andre beslektede grunnlag for forpliktelser.

Debitor og kreditor for obligasjonsrettslige (kontraktsrettslige og pengekravsrettslige), forpliktelser, herunder reglene om flere debitorer for krav og prinsippene om bruk av oppfyllelseshjelpere.

Avtaler om misligholdsvirkninger; ansvarsfraskrivelser, ansvarsskjerpelser og konvensjonalbot.

Tredjepersons erstatningsansvar for mislighold og inngrep i kontraktsforhold (tilskyndelse til mislighold, illojal konkurranse o.l.).

Ferdigheter

Studenten skal kunne

- Identifisere og drøfte obligasjons- og kontraktsrettslige problemstillinger innenfor ulike kontraktsområder og skyldforhold i lys av alminnelig obligasjonsrettslig terminologi og teori
- Anvende obligasjonsrettslige regler på praktiske situasjoner, ved tolkning av kontrakter mv

Generell kompetanse

- Kunne anvende obligasjons- og kontraktsrettslige kunnskaper i domstolene, advokatfirma, forsikringsselskap, offentlig forvaltning eller andre institusjoner som arbeider med kontraktsrett og alminnelig obligasjonsrett

- Ha forståelse for forholdet mellom generelle hensyn, positivrettslige regler og alminnelige prinsipper på ulike kontraktsområder og for ulike skyldforhold.

Pengekravsrett

Beskrivelse av fagområdet

Faget obligasjonsrett II har nær sammenheng med faget obligasjonsrett I. Det vises til fagbeskrivelsen for obligasjonsrett I.

Hva lærer du?

Kunnskap

Studenten skal ha god kunnskap om lovfestede og ulovfestede regler om:

- fastleggelse av innholdet i pengeforpliktelser, herunder plikt til å betale renter
- oppfyllelse av pengeforpliktelser (betalingssted, betalingsmidler, oppfyllellesmåte, deloppfyllelse osv.)
- økonomiske rettsvirkninger av betalingsmislighold, forsinkelsesrente og erstatning
- Betalingstid (forfalls- og frigjöringstid)
- Økonomiske rettsvirkninger av betalingsmislighold; forsinkelsesrente og erstatning
- Overdragelse av pengekrav (kreditorkifte)
- Overdragelse av gjeld (debitorkifte)
- Condictio indebiti og andre grunnlag for tilbakesøking
- Samskyld og regress
- Motregning
- Foreldelse

Studenten skal ha kunnskap om

- hovedspørsmål i kausjonsretten
- deponering

Ferdigheter

Studenten skal kunne

- Identifisere og drøfte pengekravsrettslige problemstillinger

Anvende pengekravsrettslige regler på praktiske situasjoner

Generell kompetanse

Kunne anvende pengekravsrettslige kunnskaper i domstolene, advokatfirma, forsikringsselskap, offentlig forvaltning eller andre institusjoner som arbeider med pengekravsrett

Ha forståelse for forholdet mellom pengekravsrettslige problemstillinger og regler om grunnlaget for kravet

Litteratur/læringskrav

Læringskrav

Læringskrav Avtalerett

Læringskrav Obligasjonsrett I

Læringskrav Obligasjonsrett II

Læringskrav Obligatorisk kurs

Litteratur

Avtalerett

Innføringslitteratur

Hov, Jo og Alf Petter Høgberg: Oversikt over avtaleretten, Oslo 2009 Følgende kapitler inngår:

Kapittel 4: Tredjemannsløfter

Kapittel 5: Fullmakt

Kapittel 6: Enkelte andre særlige mellommannsformer

Kapittel 6: Avtaleinngåelse på vegne av juridiske personer og andre kollektive enheter

Kapittel 9: Ugyldige avtaler – enkelte grunnbegreper

Kapittel 10: Innholdsmangler som ugyldighetsgrunn

Kapittel 11: Habilitetsmangler som ugyldighetsgrunn

Kapittel 11: Falsk, forfalskning, svik og beslektede ugyldighetsgrunner

Kapittel 12: Falsk, forfalskning, tvang svik og beslektede ugyldighetsgrunner Kapittel 13: Avtaleloven § 33 og lojalitetsbetraktninger

Kapittel 15: Offentlig kontroll med avtalevilkår

Kapittel 16, Godkjennelse av ugyldige disposisjoner"

Woxholth, Geir: Avtaleretten i et nøtteskall, Oslo 2010. Følgende deler og kapitler inngår:

Del II: Avtaleinngåelse, kapittel 7, kapittel 8, kapittel 9

Del III: Ugyldighet, Del V: Samfunnskontroll med kontraktsvilkår

Hovedlitteratur

I alfabetisk rekkefølge:

enten:

Hov, Jo og Alf Petter Høgberg: Alminnelig avtalerett, Oslo 2009. Følgende kapitler inngår:

Kap. 4 til og med kap. 7, kap. 10 til og med kap. 14

Kap. 17 og kap. 18.

eller:

Woxholth, Geir: Avtalerett, 8. utgave, 2012. Følgende deler, kapitler og punkter inngår:

Del II, Kapittel 10

Kapittel 11

Kapittel 12

Kapittel 13

Del III, Kapittel 1 til og med Kapittel 5 pkt 4.0,

Kapittel 6.

Del V.

Tilleggs litteratur

Hauge, Hilde: Ugyldighet ved formuerettslige disposisjoner, Oslo 2009

Obligasjonsrett I

Hovedlitteratur

Enten:

Hagstrøm, Viggo i samarbeid med Aarbakke, Magnus: Obligasjonsrett, Oslo 2011, **unntatt** kap.7, kap.8.4-8.11, kap. 10.3 og kap.10.4, kap 21, kap.27-35, kap. 36.1-36.2 og kap.37-39.

Hagstrøms bok gir en omfattende, grundig og moderne fremstilling av obligasjonsretten (kontraktsretten og pengekravsretten). Den favner på flere punkter videre enn læringskravene. Innledningsvis behandles obligasjonsretten i et rettssystematisk perspektiv supplert med en redegjørelse for rettskildene i faget. Deretter behandles de kontraktsrettslige forpliktelsene, både realforpliktelser og pengeforpliktelser. Reglene og prinsippene om oppfyllelse, bortfall, revisjon, og om kontraktens unormale forløp (kontraktsbrudd mv) behandles bredt. Det gjør også en rekke allmenne obligasjonsrettslige spørsmål som f.eks. berikelse, tilbakesøkning, regress, motregning, foreldelse mv. Boken inneholder også en redegjørelse for personendringer i forpliktelses- og kravforhold (gjeldsovertagelse, cesjon mv). Boken inneholder en hel del stoff i petit som det etter læringskravene ikke er nødvendig å sette seg inn i. Men vær oppmerksom på at i petitstoffet henvises det ofte til - og omtales - dommer av sentral betydning innen faget. Boken er således oppdatert med henvisning til alle sentrale høyesterettsavgjørelser innen obligasjonsretten. Den refererer også i stor grad til voldgiftspraksis og i noen grad også til underrettspraksis. Boken er et avansert obligasjonsrettslig verk. Den er ikke spesielt vanskelig tilgjengelig, men på grunn av sitt omfang og grundighet er den en utfordring for leseren. Det innebærer at den som velger å studere obligasjonsretten med utgangspunkt i denne boken må ha forutsetninger for og evne til å fordype seg i det rettsstoff som presenteres, og ha tid å avsette til den fordypning boken inviterer til og nesten krever at leseren foretar seg.

eller:

Hov, Jo: Avtalebrudd og partsskifte, Oslo 2002.

Studenter som velger Hovs bok må i tillegg lese følgende for å oppfylle læringskravene:

Hov Og Høgberg: Alminnelig avtalerett, 2009, kap 15 og 16

Woxholth: Avtalerett (7. utgave 2009), del III, kap 5, avsnitt 5.0 og 6.0

Hovs bok gir en grei og velskreven redegjørelse for kontraktsrettens problemstillinger, og tilfredsstiller læringskravene i dette emnet. Den omfatter imidlertid ikke pengekravsretten, og er derfor ingen "obligasjonsrett" i tradisjonell forstand. Bokens styrke er at den er håndgripelig og lett tilgjengelig. En studie av boken fører til at leseren forholdsvis raskt oppnår grunnkunnskaper i kontraktsrett. Strukturen i boken er lett forståelig. Den inneholder færre henvisninger til rettspraksis enn Hagstrøms bok Obligasjonsrett, og er ikke oppdatert etter august 2002. Boken passer for den student som ønsker en mer kortfattet og oversiktlig fremstilling enn Hagstrøms. Den er pedagogisk i sin fremstillingsform, noe som sikrer at grunnkunnskapene oppnås uten for intensive studier av faget. Allerede bokens omfang indikerer imidlertid at den på mange måter må anses som en innføringsbok.

Tilleggs litteratur

Mikelsen, Anders B.: Hindringsfritak. Det såkalte kontrollansvaret i kjøpsloven § 27. Oslo 2011.

Obligasjonsrett II

Hovedlitteratur

Enten:

Hagstrøm, Viggo i samarbeid med Aarbakke, Magnus: Obligasjonsrett, Oslo 2011. Kap. 7, kap. 8.4–8.11, kap 9, kap. 10.3 og 10.4, kap 21, kap. 27-35, kap. 36.1 og 36.2 og kap. 37-39. BIBSYS

Eller:

Bergsåker, Trygve: Pengekravsrett, Oslo 2011, 2. utg. **unntatt** kap. V og kap. IX BIBSYS

Dynamisk tingsrett

Fagområdet "Dynamisk tingsrett" inngår fra og med Høst 2013 i emnet JUS3211 Formuerett II.

Hva lærer du?

Det kreves god forståelse av:

- Reglene om løsning av rettighetskollisjoner, herunder legitimasjonsreglene i gjeldsbrevloven.
- Reglene om tinglysning og annen rettighetsregistrering, herunder registreringens betydning.
- Reglene om opptrinnsrett, opplåning av pantobligasjoner og prioritetsvikelser.

Det kreves kjennskap til:

- Hva en panterett er og de viktigste formene for pant
- Hva en konkurs innebærer

Se semestersiden for pensum/litteraturlister.

Beskrivelse av fagområdet

I dynamisk tingsrett behandles reglene om forholdet mellom konkurrerende rettighetshavere. Faget angår altså såkalte tredjepersonskonflikter. Dette er typisk konflikter der en part i en kontrakt er i et konkurranseforhold til andre omsetningsserververe eller til kontraktsmotpartens kreditorer som ønsker å gjøre beslag i kontraktgjstanden gjennom utleggspant eller konkurs. Til faget hører også regler for tilsvarende konflikter der rettsposisjonen er etablert på annet grunnlag enn ved kontrakt, særlig ved utleggspant (tvangspant).

Selskapsrett

Fagområdet "Selskapsrett" inngår i emnet JUS3211 Formuerett II.

Hva lærer du?

Det kreves **god forståelse** av grunnleggende selskapsrettslige prinsipper og av ansvarlige selskapers, aksjeselskapers og allmennaksjeselskapers rettsforhold, og dessuten kjennskap til SE-selskaper, og norsk filial av utenlandsk foretak (NUF). Innenfor denne rammen omfatter læringskravene:

Selskapsrettens rettskilder – aksjeloven, allmennaksjeloven, selskapsloven og Høyesteretts praksis, samt relevante EU-direktiver, -forordninger og rettspraksis fra EU-domstolen.

Rettslige rammer for næringsvirksomhet i selskapsform (registreringslovgivingen, regnskaps- og revisjonslovgivingen, foretaksnavneloven, konkurranseloven, børs- og verdipapirhandellovgivingen og skattelovgivning).

Selskapets formål og økonomiske funksjon.

Begrepe selskap, ansvarlig selskap, aksjeselskap, allmennaksjeselskap, kommandittselskap, indre selskap, og andre eier- og organisasjonsformer så som enkeltmannsforetak, tingsrettslig sameie, samvirkelag, stiftelse og forening.

Ansvarlige selskapers, aksjeselskapers og allmennaksjeselskapers rettsforhold skal omfatte: Selskapsdeltakerne og deres rettsstilling; stiftelse og registrering; selskapsavtalen i ansvarlig selskap og vedtekt og aksjonæravtale i aksjeselskap og allmennaksjeselskap; selskapsdeltakernes ansvar for selskapets forpliktelser; reglene om finansiering av virksomheten, om kapitalinnskudd, og om deltakernes rett til selskapsformuen (utdelinger); organisasjon og representasjon; eierskifte, konkurs, inntreden, uttreden og utelukkning av selskapsdeltaker; mislighold og oppløsning og avvikling.

Se semestersiden for pensum.

Beskrivelse av fagområdet

Selskapsretten handler om selskapene og deres rettsforhold. Det meste av økonomisk virksomhet i samfunnet drives gjennom selskaper i privat eller offentlig eie. Selskapsrettens sentrale formuerettslige fokus ligger på tre forhold: Forholdet mellom deltakerne, mellom deltakerne og selskapet, og mellom disse og kreditorene. I moderne selskapsrett legges det også vekt på forholdet mellom selskapet og andre interessenter som ansatte og lokalsamfunn og selskapets samfunnsansvar herunder miljøhensyn.

Selskapsretten omfatter både selskapets og selskapsdeltakernes interne forhold og forholdet mellom selskapet, dets medkontrahenter og andre interessenter. Faget gir en generell og rettssammenlignende gjennomgang av allmennaksjeselskaper, aksjeselskaper og ansvarlige selskaper. Faget har nære tilknytningspunkter til de andre formuerettslige fagene i tredje studieår. Selskapsformene er karakterisert ved eiernes ulike former for ansvar for selskapets forpliktelser, og faget har tette bånd til obligasjonsrettens behandling av ulike heftelsesformer og reiser særlige spørsmål i tredjepersonvernet.

Rettshistorie

Fagområdet "Rettshistorie" inngår i emnet JUS3211 Formuerett II.

Hva lærer du?

Det kreves **god forståelse** av:

- andre rettstradisjoner enn de vestlige (kinesisk og islamsk)
- de nye territorialstatene og deres styringssystemer etter 1100
- merkantil rett, kontraktsrettstenkning, naturrett og samfunnskontrakt før 1750
- forfatningsstatens, velferdsstatens og totalitære staters rettshistorie etter 1750
- dannelsene av og utviklingen av menneskerettighetene etter 1750
- det økonomiske livs rettshistorie etter 1750 (kontrakt, marked, arbeid og selskaper)
- internasjonalisme og globalisme i moderne rett

Se semestersiden for pensum.

Beskrivelse av fagområdet

Rettshistoriefaget skal gi en innføring i rettens nyere internasjonale historie. Faget har to sentrale emner: Den moderne statens rettshistorie og det privatøkonomiske livets rettshistorie. Faget er tidsmessig avgrenset til etter 1100 med særlig vekt på moderne rettshistorie etter 1750. Geografisk er faget internasjonalt. Det geografiske tyngdepunktet er vestlig retts historie. Norsk rettshistorie presenteres som en integrert del av denne internasjonale historien. Faget gir dessuten fortløpende globale perspektiver på rettens historie. Rettshistorie er et perspektivfag som vil vise historiske dimensjoner ved retten.

Rettshistoriefaget er først og fremst et juridisk dannelsesfag som skal gi jurister kunnskap om den moderne rettens historiske bakgrunn og internasjonale karakter. Derved søker faget å bidra til at jurister kan forstå rettslige endringsprosesser i en stadig mer internasjonalisert verden. Faget legger vekt på å vise de rettslige aspektene ved dannelsen av den moderne staten. Likeledes legger faget vekt på å vise fremveksten av det moderne økonomiske livet der kontrakten har stått sentralt. Slik knytter faget både til de andre fagene i Formuerett II og det viser sammenhenger mellom privatrettslige og visse offentligrettslige fag.

Dette emnet er nedlagt

JUS3211 - Vår 2014

Litteratur/læringskrav

Læringskrav

Læringskrav Dynamisk tingsrett

Læringskrav Selskapsrett

Læringskrav Rettshistorie

Oversikt over ansvarlig faglærere og faglærere på studieåret

Litteratur

Dynamisk tingsrett:

Hovedlitteratur:

I

Kåre Lilleholt (red.): Knophs oversikt over Norges rett (13. utg, Oslo 2009) s. 358-405 (53 sider) BIBSYS

II

Enten:

Kåre Lilleholt: Allmenn formuerett (Oslo 2012) unntatt kap. 3,4 og 7 og avsnittet «Litt om ordbruken» (211 sider) BIBSYS

eller:

Falkanger & Falkanger: Tingsrett (7. utg, Oslo 2013) s.549-735 (186 sider) BIBSYS

III

Enten:

Falkanger & Falkanger: Tingsrett (7. utg, Oslo 2013) s. 757-795 og s. 801-807 (44 sider) BIBSYS

eller:

Jens Edvin A. Skoghøy: Panterett (2. utg Oslo 2008) s. 224-250 (26 sider). BIBSYS

Det kreves god forståelse av II og III, og forståelse av I.

SELSKAPSRETT:

Innføringslitteratur:

Woxholth, Geir: Selskapsretten i et nøtteskall, Oslo 2010. BIBSYS

Hovedlitteratur:

• **Woxholth, Geir:** Selskapsrett, Oslo 2012, 4.utgave (Unntatt del XIII: Omorganisering og del XIV: Konsernspørsmål) BIBSYS

eller:

• **Andenæs, Mads Henry:** Selskapsrett. Oslo 2007 Unntatt kapittel 3, 18.7, 29.2, 29.4, 29.5 og 29.6 (Til sammen ca 270 s) BIBSYS

Tilleggs litteratur

Andenæs, Mads: EU Company Law and the Company Laws of Europe. International and comparative corporate law journal 2009 6(2), s.7-39.

Moss, Guiditta Cordero: Norsk internasjonal selskapsrett: noen bemerkninger i lys av europeisk rett, i G. Knudsen, K. Normann, G. Woxholth (eds.), i Selskap, kontrakt, konkurs og rettskilder: festskrift til Mads Andenæs, 2010.

Sjåfjell, Beate og Hedvig Bugge Reiersen: NUF-KAOSET I NORSK RETT-et bidrag til oppklaring. Tfr 2010 s.423-462

RETTSHISTORIE:

Hovedlitteratur:

Dag Michalsen: Rett. En internasjonal historie (Pax forlag 2011) Kap 1.1, 1.3, 3.1, 3.5 og kap. 4-7 i sin helhet BYBSIS

Læringskrav - JUS4111

Oversikt over ansvarlig faglærere og faglærere på studieåret

Innholdsfortegnelse

Metode

Læringskrav

Etikk

Læringskrav

-

Metode

Læringskrav

Kunnskap

Metodefaget handler om å forstå juristers fremgangsmåter ved stillingstaging til rettsspørsmål («juridisk metode»).

Studenten skal ha god forståelse av:

Juridiske argumentasjonsmønstre, det vil si fellestrekk i juristers utsagn til støtte for standpunkt til rettsspørsmål, blant annet utsagn om hvilke argumentkilder som anses relevante, hvilke slutninger som trekkes fra argumentkildene, og hvordan relevante argumenter vektas og avstemmes i forhold til hverandre.

Juridiske argumentasjonsmønstre i Norges Høyesterett.

Grunnleggende juridiske argumentasjonsmønstre i henholdsvis Den internasjonale domstolen (ICJ), EMD, EU-domstolen og EFTA-domstolen.

Ulike beskrivelser av juridiske metoder, herunder teorier om juridisk metode og:

rettskildeprinsipper

kjønnsperspektiver, likestilling og likebehandling

fakta og etikk

Rettskildeprinsipper som ramme for etiske forventninger til ulike juristsroller.

Studentene skal ha kjennskap til:

Hvordan juridisk metode og juridiske argumentasjonsmønstre påvirkes av ulike roller jurister opptre i, som blant annet dommer, advokat, byråkrat, utreder og forsker.

Ferdigheter

Studenten skal kunne:

Anvende juridiske metoder, blant annet ved å begrunne standpunkter til rettsspørsmål og evne å skille mellom svake og sterke begrunnelser for rettslige standpunkt.

Generell kompetanse

Kunnskap og ferdigheter i metode er en forutsetning for å arbeide som jurist. Metodelæren er grunnleggende for hele masterstudiet i rettsvitenskap, og faget på fjerde studieår skal gi mulighet for å se de ulike fagene på masterstudiet i sammenheng. For øvrig vises til omtalen av generell kompetanse i den alminnelige beskrivelsen av læringsutbytte for masterstudiet i rettsvitenskap.

Etikk

Læringskrav

Kunnskap

God forståelse for sentrale teorier og begreper i juristetikken, herunder

Hva profesjonsetikk er

Forholdet mellom profesjonsetikk og allmennetikk

Roller og rollemoral

Kjønnsperspektiver på juristetikken

God forståelse for praktiske anvendelser av etikk i juridisk relevant virksomhet, herunder

Forskjellen på etiske og rettslige krav til juristers yrkesutøvelse og forholdet mellom disse

Etiske forventninger til begrunnelser av juridiske standpunkter

Ulike typer verdivalg og andre etisk relevante hensyn i retten

Forholdet mellom etikk og retorikk i fremstillingen av sakens rettslig relevante faktum

God forståelse for juristroller som dommer, advokat, forsvarer, i påtalemyndigheten og forvaltningen, normer og regler som gjelder for disse, og deres særskilte etiske utfordringer og krav, herunder:

- Interessekonflikter
- Taushetsplikt og fortrolighetsplikt
- Uavhengighet
- Hederlighet og integritet
- Lojalitetsplikt og ytringsfrihet
- Tilsyns- og disiplinærsystemet for advokater

Kjennskap til normative krav til etiske refleksjon og beslutninger, herunder

- Krav til etiske beslutninger
- Ulike typer beslutningshensyn og forholdet mellom dem
- Forholdet mellom grunner og rasjonaliseringer
- Begrepet etiske dilemmaer

Kjennskap til hvordan vi faktisk resonnerer når vi tar moralske valg, herunder

- Skillet mellom automatiske og kontrollerte mentale prosesser
- Begrepet begrenset moralsk evne
- Begrepet etisk svikt
- Sentrale feilkilder ved profesjonsetiske beslutninger og handlinger

Ferdigheter

Emnet gir deg forståelse av og trening i ferdigheter av betydning for etisk forsvarlig juridisk praksis, herunder

- å identifisere og analysere etiske spørsmål, dilemmaer og aspekter i beslutningssituasjoner
- å behandle disse i refleksjons- og beslutningsprosesser
- å begrunne etiske valg muntlig i diskusjon med andre
- å kunne identifisere og skille mellom verdivalg i rettssystemet og egne verdivalg

Generell kompetanse

Emnet oppøver evnen til refleksjon rundt rollen som jurist og de etiske utfordringer og krav som stilles i de ulike juristroller. Emnet gir bevissthet om hvordan vi faktisk resonnerer i etiske spørsmål og om vanlige feilkilder ved våre yrkesetiske vurderinger.

Emnet oppøver også evnen til refleksjon om ulike typer beslutningshensyn, derunder at det kan ligge etiske forventninger ut over de klart definerte regler, samt en bevisst holdning til hvordan slike dilemmaer kan løses i praksis.

Emnet består av følgende fagområder:

Metode (7 stp)

Etikk (3 stp)

Metode og etikk omhandler de rettslige og etiske normer som styrer juridisk argumentasjon og juristers yrkesatferd.

Etikklæren omhandler de utfordringer som for jurister generelt er knyttet til anvendelsen av rettskild prinsippene, argumentasjon og opptreden, samt sentrale yrkesetiske krav i de vanligste juristprofesjoner. Forelesningene tar opp teoretiske sider av faget, og følges av et obligatorisk kurs der den anvendte etikken er tema.

Metodelæren (rettskildelæren) redegjør for hvordan man går frem for å ta standpunkt til juridiske spørsmål. Den er nøkkelen for å forstå juridisk tenkemåte. Metodelæren gir grunnlag for å arbeide med både kjente og fremmede rettsområder. Ved siden av at metodelæren er et eget fag, er metodeperspektivet en viktig del av de øvrige fag i rettsstudiet. Kurs i praktisk rettskildebruk supplerer undervisningen i juridisk metode.

Emnet inneholder obligatorisk arbeidskrav i form av deltakelse på obligatorisk kurs.

Hva lærer du?

Læringsmålene for emnet omfatter obligatoriske og anbefalte forkunnskapskrav for det aktuelle emnet.

I emnet lærer du hvilke krav som stilles til opptreden i sentrale juristposisjoner og om hvilke prosesser som kan lede til at jurister fraviker disse krav. I emnet lærer du også de rettslige og etiske prinsippene som styrer rettsanvendelsesprosessen.

Litteratur/læringskrav

Oversikt over ansvarlig faglærere og faglærere på studieåret

Læringskrav

Metode

Kunnskap

Metodelæren er nøkkelen for å forstå juridisk tenkemåte. Studenten skal ha god forståelse av:

- prinsippene om rettskildefaktorenes/argumentenes gyldighet («relevans»),
- tolkningen/slutningen fra dem («slutningsprosessen») og
- deres vekt («harmonisering»)

Av disse tre problemstillingene er den siste den helt sentrale og vektlegges særlig i metodestudiet.

Ferdigheter

Studenten skal kunne:

- Argumentere rettslig
- Begrunne standpunkter til rettsspørsmål.

Generell kompetanse

Metodelæren gir grunnlag for å arbeide med kjente og fremmede rettsområder. Metodelæren gir et viktig perspektiv for hele masterstudiet i rettsvitenskap. For øvrig vises til omtalen av generell kompetanse i den alminnelige beskrivelsen av læringsutbytte for masterstudiet i rettsvitenskap.

Etikk

Kunnskap

Studenten skal ha god kjennskap til hvilke etiske regler og retningslinjer som gjelder for de sentrale juristprofesjoner.

Ferdigheter

Studenten skal i aktuelle situasjoner reflektere over mulige etiske utfordringer i juristrollen og hvorfor det både er etisk riktig og i det lange løpe faglig klokt å følge yrkesetiske normer

Studenten skal være på vakt overfor faktiske og mentale prosesser som kan påvirke jurister til å fravike de etiske krav

Generell kompetanse

Studenten skal kunne oppfylle de yrkesetiske kravene i sitt virke som jurist. For øvrig vises til omtalen av generell kompetanse i den alminnelige beskrivelsen av læringsutbytte for masterstudiet i rettsvitenskap.

Litteratur

Metode og etikk

Hovedlitteratur

Graver, Hans Petter: hva er rett (Universitetsforlaget 2011) s. 58-69 og s. 98-140.

Luban, David: Integrity: Its causes and cures. Fordham law review, Volum 72, s. 279-310. [Lenke til Luban](#)

Juss og etikk (Universitetsforlaget 2005) s. 15-86, s. 109-128 og s. 150-170.

Etiske retningslinjer for statstjenesten med veiledning, Kommunal- og moderniseringsdepartementet 2012 [Lenke](#)

Tilleggsliteratur

Tranøy, Knut Erik: Det åpne sinn. Moral og etikk mot et nytt årtusen, Universitetsforlaget, 1998.

Wilhelmsen, Jan-Fredrik og Geir Woxholth: Juristetikk, Gyldendal, Oslo 2003 (Ny utgave 2007).

Leijonhufvud, Madeleine: Etiken i juridiken, Norstedts juridik, Stockholm 2007 (Ny utgave 2010)

Metodelære

Hovedlitteratur

I. Eckhoff, Torstein/ Helgesen, Jan Erik: Rettskildelære 5. utg., 2001:

Følgende kapitler faller utenfor læringskravene:

- Kap. 3 IX («Etterfølgende utsagn m.v. fra lovgiverhold»)
- Kap. 9
- Kap. 10
- Kap. 11

OG

II. Boe, Erik: Rettskildelære under debatt, Oslo 2012:

Utvalgte kapitler er obligatorisk litteratur:

- Kap. 3

- Kap. 12
- Kap. 14
- Kap. 15
- Kap. 16
- Kap. 17
- Kap. 19

Tilleggs litteratur

Arnesen, Finn og Are Stenvik: Internasjonalisering og juridisk metode. Universitetsforlaget, 1.utg., 2009 (Ny utgave 2015)

Boe, Erik: Rettskildelære under debatt (Oslo 2012) (øvrige kapitler)

Graver, Hans Petter: utfordringer til rettskildelæren, i: Asbjørn Kjøenstad (red.): Nye trender i rettsvitenskapen (Gyldendal Juridisk, Oslo 2013) s. 32-42.

Læringskrav - JUS4211

Innholdsfortegnelse

- Strafferett
 - Beskrivelse av fagområdet
 - Hva lærer du?
- Sivilprosess og straffeprosess
 - Beskrivelse av fagområdene
 - Hva lærer du?
- -

Strafferett

Beskrivelse av fagområdet

Tradisjonelt deles strafferetten inn i en alminnelig og en spesiell del. Til den alminnelige del hører ansvarslæren, reaksjonslæren, fullbyrdelseslæren, samt teorier om straffens formål, begrunnelser og virkninger. Den spesielle strafferett omfatter kunnskap om enkelte forbrytelseskategorier og straffebudene som regulerer disse. I faget legges hovedvekten på alminnelig strafferett, idet forutsetningen for å kunne fastlegge innholdet i de enkelte straffebud i stor utstrekning beror på anvendelsen av ansvarslæren og reaksjonslæren.

Bruk av straff begrenses av grunnleggende hensyn, herunder hensynet til legalitet og andre hensyn som ivaretar borgernes rettssikkerhet. I faget legges det derfor vekt på å få fram hvordan slike grunnleggende hensyn er veid eller bør veies mot hensynet til en effektiv kriminalitetsbekjempelse, både ved utformingen av straffelovgivningen og ved anvendelsen av den. Det forutsettes gode kunnskaper til den alminnelige rettskildelære, herunder rettskildedefaktorer som reelle hensyn og internasjonale menneskerettigheter. I tillegg er det en del særlige metodiske problemer som gjør seg gjeldende på strafferettens område, bl.a. som følge av de ovenfor nevnte grunnleggende hensyn.

Hva lærer du?

Kunnskaper

Studenten skal ha god forståelse av:

- Metodiske forhold og problemstillinger på strafferettens område, herunder ved tolking av straffebud
- Ansvarslæren, herunder hovedvilkårene for straff: (1) lovstridig handling, (2) fravær av straffrihetsgrunner, (3) subjektiv skyld, og (4) tilstedeværelse av personlige forutsetninger for straff
- Reaksjonslæren
- Enkelte forbrytelseskategorier og straffebudene som regulerer disse

Studenten skal ha kjennskap til:

- Teorier om straffens formål, begrunnelser og virkninger
- Fullbyrdelseslæren
- Straffelovgivningens virkeområde i tid og rom

Ferdigheter

Studenten skal kunne tolke strafferettslige regler, analysere og komme med løsninger på alminnelige strafferettslige problemer og spørsmål som knytter seg til et utvalg av straffebud som ofte er aktuelle i domstolene eller for påtalemyndigheten eller advokater.

Generell kompetanse

Studenten skal kunne arbeide selvstendig innenfor strafferettsfeltet, som f.eks. advokatfullmektig, politifullmektig, dommerfullmektig eller annen saksbehandler. For øvrig vises til omtalen av generell kompetanse i den alminnelige beskrivelsen av læringsutbytte for masterstudiet i rettsvitenskap.

Sivilprosess og straffeprosess

Beskrivelse av fagområdene

Generelt

- Emnet for prosessfagene er behandling av sivile saker for domstolene og behandlingen av straffesaker under etterforskning og for domstolene.
- Prosessretten er delt i to fag, henholdsvis sivilprosess og straffeprosess.

- Fagene skal til sammen gi forståelse for domstolenes og påtalemyndighetens funksjon i samfunnet, herunder prosessrettens betydning for gjennomføring av materiell rett.

Nærmere om sivilprosess

- Studiet av sivilprosessen skal gi studenten innsikt i hvordan domstolene behandler og avgjør sivile tvister.
- Studiet av sivilprosessen skal gi generell kompetanse til å kunne administrere og pådømme eller prosedere vanlige sivile saker for domstolene.
- Studiet skal også sette studenten i stand til å vurdere om prosessreglene ivaretar målene for prosessordningen og hvordan reglene bør anvendes for å fremme målene.

Nærmere om straffeprosess

- Studiet av straffeprosessen skal gi studenten innsikt i de rettslige rammene for hvordan politi og påtalemyndighet behandler straffesaker under etterforskning, derunder

reglene for påtalebeslutninger, og hvordan en straffesak skal behandles for domstolene.

- Studiet av straffeprosessen skal gi generell kompetanse til å kunne behandle og gjennomføre straffesaker under etterforskning og rettergang.
- Studiet skal også sette studenten i stand til å vurdere om prosessreglene ivaretar målene for straffeprosessen og hvordan reglene bør anvendes for å fremme disse målene.

Hva lærer du?

Fellesprosessuelle emner

Studentene skal ha god forståelse av:

1. Prosessrettens formål
2. Særtrekk ved rettskildebildet og metodebruk for hvert av prosessfagene, herunder bruk av rettspraksis og betydningen av Grunnloven og internasjonale rettskilder

3. Institusjonelle forhold

3.1 Hvilke saker som behandles etter de ulike prosesslovene og forskjeller mellom sakstypene

3.2. Partene

3.3 Domstolenes organisering og sammensetning, med vekt på reglene om domstolenes uavhengighet og habilitet

3.4. Prinsippene om rettens forhold til partenes prosesshandlinger, herunder disposisjons-, forhandlings- og anklageprinsippet

3.5. Rettskraft og litispendens, herunder forbudet mot dobbelt forfølgning

3.6. Rettsmidler, herunder anke og gjenåpning

4. Generelle prosessuelle prinsipper

4.1. Retten til domstolsbehandling

4.2. Partsprosess og rettens styring av sakens behandling

4.3. Prinsippet om «equality of arms

4.4. Kontradiksjon, herunder partsoffentlighet

4.5. Muntlighet

4.6. Bevisumiddelbarhet

4.7. Offentlighet

4.8. Fri bevisføring

4.9. Fri bevisvurdering

Studenten skal ha kjennskap til:

5. Regler om sakskostnader

6. Etiske utfordringer og etiske forventninger til prosessens aktører

Studenten skal ha følgende ferdigheter:

7. Tolke og klargjøre innholdet i gjeldende prosessuelle regler, om nødvendig i lys av internasjonale rettskilder

8. Løse praktiske prosessuelle problemstillinger

9. Vurdere og kritisere prosessuelle regler

Sivilprosess

Studenten skal ha god forståelse av:

1. Grunnleggende sivilprosessuelle hensyn og overordnede målsetninger

2. Forholdet mellom alminnelige sivilprosessuelle prinsipper og enkeltregler i lovgivningen
3. Hvilke saker som kan bringes inn for domstolene og vilkårene for å gjøre det
4. Reglene om forberedelse og gjennomføring av allmennprosessen og småkravprosessen, herunder reglene om bevis
5. Hvilket grunnlag retten kan bygge avgjørelsene på
6. Reglene om avgjørelsene og deres virkninger
7. Reglene om komplekse saker (behandling av flere krav eller parter, samt partshjelp)
8. Hovedlinjene i reglene om fri rettshjelp

Studenten skal ha kjennskap til reglene om:

9. Alternativ tvisteløsning og gruppesøksmål
10. Frister, forkynning og retting av feil
11. Midlertidig sikring

Straffeprosess

Studenten skal ha god forståelse av:

1. Grunnleggende straffeprosessuelle hensyn og overordnede målsetninger
2. Sentrale straffeprosessuelle prinsipper:
 - 2.1. straffeforfølgningsplikten og opportunitet
 - 2.2. anklageprinsippet
 - 2.3. upartisk anklage og forfølgning
 - 2.4. humanitet
 - 2.5. det frie forsvarervalg
 - 2.6. selvinkrimineringsvernet

2.7. uskyldspresumsjonen, herunder prinsippet om at rimelig tvil skal komme tiltalte til gode

2.8. folkelig deltakelse

3. Påtalemyndighetens organisering og arbeidsdeling

4. Reglene om mistenkte, fornærmede og straffesakens øvrige aktører

5. Regler om etterforsking, herunder utradisjonelle etterforskningsmetoder og bevisprovokasjon

6. Tvangsmidler, særlig om frihetsberøvelse og ransaking

7. Gjennomføring av hovedforhandling, herunder reglene om bevis

8. Behandlingen av sivile krav i straffeprosessen

Studenten skal ha kjennskap til reglene om:

9. Konfliktrådsbehandling

10. Internasjonalt samarbeid om kriminalitetsbekjempelse

11. Erstatning for straffeforfølgning

Litteratur/læringskrav

Oversikt over ansvarlig faglærere og faglærere på studieåret

Læringskrav

Strafferett

Sivilprosess og straffeprosess

Litteratur

Strafferett

Litteraturbeskrivelse

Litteraturen består av innføringslitteratur, anbefalt hovedlitteratur, samt tilleggslitteratur. Innføringslitteraturen dekker ikke kunnskapskravene, og går sjelden utover disse. Den anbefalte hovedlitteratur består av den litteratur som best dekker læringskravene. Tilleggslitteratur er oppgitt for å gi studentene informasjon om hvor de kan finne fordypningsstoff på ulike områder som de måtte være spesielt interessert i. Studiet av tilleggslitteratur kan ofte ha overføringsverdi for bedre forståelse av strafferettslige problemstillinger generelt, men forutsettes ikke lest, i motsetning til hovedlitteraturen.

Læringskravene refererer til gjeldende rett, og ikke anbefalt hovedlitteratur. Studentene må selv skaffe seg oversikt over på hvilke områder det er kommet ny lovgivning og rettspraksis.

Straffeloven 2005 vil tre i kraft høsten 2015. Ved eksamen legges 2005-loven til grunn, og høstens undervisning i strafferett vil bygge på straffeloven 2005.

Innføringslitteratur

- Knophs oversikt over Norges rett (14. utg., Oslo 2014) §§ 116 og 117.
- *Henry John Mæland*: Norsk alminnelig strafferett (Bergen 2012)
- Bjarne Kvam: ABC i alminnelig strafferett (Oslo 2014)

Hovedlitteratur

ALMINNELIG STRAFFERETT:

Høsten 2015 kan man velge mellom alternativ 1 og alternativ 2. Fra våren 2016 gjelder bare alternativ 1.

Alternativ 1:

- ***Ståle Eskeland***: Strafferett (4.utg.). Utvalgte kapitler (se nedenfor)

Litteraturhenvisninger til læringskrav i ALMINNELIG STRAFFERETT -**God forståelse:**

- Juridisk metode: Eskeland kap. II:6.1.og 6.2, III: 1, 2, 3.1 og 3.2, IV og XX
- Ansvarslæren: Eskeland kap. VII-XI, XII: 2.2.1 og XIII
- Reaksjonssystemet (inkl. fullbyrdelseslæren): Eskeland kap. XVI: 1 og 2, og XVII: 1-3

Litteraturhenvisninger til læringskrav i ALMINNELIG STRAFFERETT -**Kjennskap til:**

- Straffens formål, begrunnelser og virkninger: Eskeland kap. II:4 og 5
- Fullbyrdelseslæren: Eskeland kap. XIX: 1- 4.
- Straffelovgivningens virkeområde i tid og rom: Eskeland kap.III: 3.2.2 og 3.2.3

Alternativ 2:

- **Ståle Eskeland:** Strafferett (3.utg., Oslo 2013). Utvalgte kapitler (se nedenfor)
- **Magnus Matningsdal:** Nytt i ny straffelov (Oslo 2015) kap. 1-9.

Kapittelhenvisninger til Eskelands bok for læringskrav i ALMINNELIG STRAFFERETT
-**God forståelse:**

- Juridisk metode:Eskeland kap. II:6.1.og 6.2, III: 1, 2, 3.1 og 3.3, IV og XX
- Ansvarslæren: Eskeland kap. VII-XI, XII: 2.2.1 og XIII
- Reaksjonssystemet (inkl. fullbyrdelseslæren): Eskeland kap. XVI: 1 og 2, og XVII: 1, 3 – 6

Litteraturhenvisninger til Eskelands bok for læringskrav i ALMINNELIG STRAFFERETT
-**Kjennskap til:**

- Straffens formål, begrunnelser og virkninger: Eskeland kap. II:4 og 5
- Fullbyrdelseslæren: Se Eskeland kap. XIX: 1, 2, 3, og 4.

- Straffelovgivningens virkeområde i tid og rom: Eskeland kap.III: 3.3.2

SPESIELL STRAFFERETT:

Høsten 2015 kan man velge mellom alternativ 1 og alternativ 2. Fra våren 2016 gjelder bare alternativ 1.

Alternativ 1:

- **Magnus Matningsdal:** Norsk spesiell strafferett (2010) Utvalgte kapitler. (se nedenfor)

Litteraturhenvisninger til læringskrav i SPESIELL STRAFFERETT - **God forståelse:**

- Generelt: Matningsdal, kap. 1-2
- Narkotikalovbrudd. Strl. §§ 231 og 232: Matningsdal, kap. 3
- Seksualforbrytelser. Strl. §§ 291-294, 299-301, 307 og 308, Matningsdal kap 15-23 og kap. 26
- Voldslovsbruddene. Strl. §§ 271-274, Matningsdal kap. Kap. 5-10
- Drap. Strl. §§ 275, 281, Matningsdal kap. 11 og 12
- Vinningslovbrudd. Strl. §§ 321, 324, 327, 387-389, Matningsdal kap. 28, 31, 33, 49 og kap. 51
- Heleri og hvitvasking. Strl. §§ 332, 333, 335, 337, 338, 340, Matningsdal kap. 37 og 39

Alternativ 2:

- **Johs. Andenæs og Kjell Andorsen:** Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene (Oslo 2008), utvalgte kapitler (se nedenfor)
- **Magnus Matningsdal:** Nytt i ny straffelov (Oslo 2015) kap. 18, 21, 22, 23 og 27.

Litteraturhenvisninger til Andenæs/Andorsens bok for læringskrav i SPESIELL STRAFFERETT - **God forståelse:**

- Strl. 2005 §§ 231 og 232/strl.1902 § 162: Andenæs/Andorsen, kap 32
- Strl. 2005 §§ 291-294, 299-301, 307 og 308/strl. 1902 § 192, 195, 196: Andenæs/Andorsen, kap 14, 15 og 16
- Strl. 2005 §§ 271-274/strl. 1902 §§ 228 og 229: Andenæs/Andorsen, kap 6 - 8
- Strl. 2005 §§ 275 og 281/strl. 1902 §§ 233 og 239: Andenæs/Andorsen, kap 5 og 12
- Strl. 2005 §§ 321, 324, 327, 387-389/strl. 1902 §§ 255, 257 og 267, 276 a til 276 c: Andenæs/Andorsen, kap. 38. 39, 41, 46 og 50
- Strl. 2005 §§ 332., 33, 335, 337, 338, 340/strl. 1902 § 317: Andenæs/Andorsen, kap. 60

Tilleggs litteratur

Monografier:

- Kjell Andorsen: Strafferettslig nødrett (Oslo 1999)
- Kjell Andorsen: Rettsvillfarelse i strafferetten (Bergen 2005)
- Ståle Eskeland: De mest alvorlige forbrytelser, Cappelen Damm Akademisk, (2011)
- Erling Johannes Husabø: Straffansvarets periferi – Medvirkning, forsøk, førebuing (Bergen 1999)
- Jørn RT Jacobsen: Menneskevern eller menneskeverd. En innleiing til spørsmålet om allmennprevensjonen sin rettslige legitimitet (Bergen 2003)
- Jørn RT Jacobsen: Fragment til forståing av den rettsstatlege strafferetten (Bergen 2009)

Artikler:

- Kjell V. Andorsen: "Dolus eventualis", Jussens venner 1996 s. 116 – 135.
- Kjell V. Andorsen: "Dolus eventualis – tolv år etter", Jussens venner 2009 s. 155 – 180.

- Kjell V. Andorsen: "Objektive straffrihetsgrunner og rettsstrid", i David Doublet m.fl. (red.): Stat, politikk og folkestyre: Festskrift til Per Stavang s. 579 – 592.
- Kjell V. Andorsen: "Provokativ politietterforskning", Jussens venner 2001 s. 1 – 27.
- Johan Boucht: Betydelsen av självförvållat rus vid uppsåtsbedömning enligt norska strl. § 40, Tidsskrift for Rettsvitenskap 2011 s. 612-657
- Marius Emberland: "Lovskravet i EMK art. 7 – i lys av nyere EMD-praksis", Tidsskrift for strafferett 2001 s. 55 – 67.
- Thomas Frøberg: Forsøksansvarets yttergrenser: Forsøk på forsøk og uaktsomt forsøk, Tidsskrift for Rettsvitenskap 2012 s. 49-90
- Gemetchu Hika: "Objektivt straffansvar – unntak fra skyldkravet i norsk strafferett og forholdet til uskyldspresumsjonen i EMK artikkel 6 (2)", Tidsskrift for rettsvitenskap 2010 s. 505 – 547.
- Alf Petter Høgberg: "I hvilken grad kommer rettsanvendelsestil til gode?", Jussens venner 2007 s. 20 – 36.
- Alf Petter Høgberg: "Om reelle hensyn og deres betydning for grensen mellom straffbare og straffrie handlinger", Tidsskrift for rettsvitenskap 2000 s. 525 – 649.
- Alf Petter Høgberg og Henriette N. Tøssebro: Om begrensninger i adgangen til å fingere skyld, Kritisk Juss nr. 3-4 2012 s. 223-243
- Benedikte Moltumyr Høgberg og Torunn Salomonsen: Voldtektslovgivning på ville veier? – straffeloven § 192, Tidsskrift for strafferett 2010 s. 210-252.
- Magnus Matningsdal: "Høyesterettspraksis som rettskildefaktor i straffesaker" i David Doublet m.fl. (red.): Stat, politikk og folkestyre: Festskrift til Per Stavang s. 671 – 694.
- Magnus Matningsdal: "Medvirkning til straffbare handlinger – hovedpunkter", Jussens venner 2008 s. 357 – 383.
- Jo Stigen: Lokalisering av straffbare handlinger: Tidsskrift for Strafferett 2011, s. 141-190
- Jo Stigen: Forsettets nedre grense - dolus eventualis eller hva? Tidsskrift for Rettsvitenskap 2010 s. 573-636
- Asbjørn Strandbakken og Magnus Matningsdal: "Straffenivå og straffeteorier i norsk strafferett anno 2001", Jussens venner 2004 s. 1 – 17.
- Asbjørn Strandbakken: "Grunnloven § 96", Jussens venner 2004 s. 166 – 215.
- Ørnulf Øyen: "Fortsatt forbrytelse", Jussens venner 2005 s. 218 – 258.

Straffeprosess

Innføringslitteratur

- Knophs oversikt over Norges rett (14. utg., Oslo 2014) § 118.
- *Steinar Fredriksen*: Innføring i straffeprosess (2. utg.). Gyldendal Akademisk, 2009

Fredriksens bok er, som tittelen sier, en innføringsbok. Den gir en oversikt som inneholder stoff om alle læringskravene, men fremstillingen er ikke grundig nok til å dekke læringskravene.

Hovedlitteratur

- *Joh. Andenæs v/ Tor-Geir Myhrer*: Norsk straffeprosess (2009), med unntak av petitavsnitt og noter. I kap. 26, kap. 37 II og kap. 48 hører også petitavsnitt med til lærestoffet. Kap. 75 IV, kap. 76, kap. 77 og kap. 78 hører ikke med til lærestoffet.

eller

- *Jo Hov*: Innføring i prosess 1 og 2 (2010), med unntak av petitavsnitt. Stoff som bare angår sivilprosessen, hører ikke med her.

og

- *Jørgen Aall*: Rettsstat og menneskerettigheter (3. utgave) 2011 kap 16,17, 18 og 20 med unntak av petitavsnitt.

eller

- *Erik Møse: Menneskerettigheter* (2002) kap. 12.1 - 12.8 med unntak av følgende avsnitt: 12.3.1, 12.3.2, 12.3.5, 12.3.6, kap. 13 med unntak av følgende avsnitt: 13.2, 13.4, 13.12. Petitavsnitt inngår ikke.

og

- *Arne Gunnar Aas: "Aktivt forsvar"*, innlegg og debatt ved det 36 nordiske juristmøtet. Förhandlingarna vid det 36 nordiska juristmötet i Helsingfors 15-17. augusti 2002. Del 1. - 2002. - S. 23-36. Del 2 / redaktör Gisela Knuts. - 2003. - S. 342-344 (Gardes innlegg). Fullstendig gjengivelse som PDF <http://jura.ku.dk/njm/36/aas-arne-gunnar/>

▪ **EMD-dommer:**

- *Engel and others v. The Netherlands* A 22 (1977) (Criminal charge)
- *Saunders v. The United Kingdom* A19187/91 (Self incrimination)
- *Salduz v. Turkey* A 36391/02 (2008) (Access to lawyer during investigation and custody)
- *Y v. Norway* A 56568/00 and *Ringvold v. Norway* A 34964/97 (Presumption of innocence)
- *Kaste and Mathiesen v. Norway* A 18885/04, 21166/04 (Examination of witnesses against the accused)

- Zolotukhin v. Russia A 14939/03 (The right not to be tried twice)
- Taxquet v. Belgium A 926/05 (Reasoned decisions in jury trials)

Litteraturbeskrivelse - hovedlitteraturen:

Fremstillingene i Hov og Andenæs/Myhrer dekker læringskravene bortsett fra i internasjonale menneskerettigheter og inkorporeringen av dem i norsk rett. Hovs bøker søker i stor utstrekning å behandle likeartede spørsmål i sivil- og straffeprosess samlet, mens Andenæs /Myhrer kun gjelder straffeprosess. I Andenæs/Myhrer går fremstillingen i kap. 62 III-IV, 65 IX-XVI, 71 VII, 72 IV-VII og 74 V-IX går ut over det som kreves for god forståelse av spørsmål som ikke er sentrale i henhold til fagbeskrivelsen. Sammen med Hov eller Andenæs/Myhrer dekker Aall og Møse læringskravene i internasjonale menneskerettigheter i straffeprosessen, men må suppleres med nyere EMD-dommer etter særskilt liste for å være à jour med rettspraksis fra EMD.

Fremstillingen i petit og fotnoter er ikke del av hovedlitteraturen, bortsett fra unntakene i Andenæs /Myhrer som er angitt ovenfor. Petitavsnittene inneholder dels analyser av spesielle spørsmål, dels domsreferater og kan eventuelt leses som tilleggslitteratur. Rettspraksis i straffeprosess er meget omfattende og det kommer stadig nye avgjørelser. Studentene må beherske de sentrale avgjørelsene

Tilleggslitteratur

Artikler:

- Dorenfeldt, Lauritz J.: "Påtalemyndigheten og de politiske myndigheter." I Lov og frihet: festskrift til Johs. Andenæs på 70-årsdagen, 7. september 1982 / redaksjon: Anders Bratholm, Nils Christie og Torkel Opsahl 1982.
- Høyland, Jon "Hva styrer dommerens valg? Irrelevante og ubevisste faktorerens betydning for domstolens avgjørelser" Lov og Rett nr 1 2003 s 21- 40
- Johnsen Jon T.: Prinsippet om at tvilen skal komme tiltalte til gode
- Kolflaath, Eivind: Bevist utover enhver rimelig tvil. TfR nr 2/2011 s 135-196
- Matningsdal, Magnus: Forholdet mellom tiltalebeslutning og dom. Jussens venner 2002, s. 89-132.
- Matningsdal, Magnus: Grensen mellom skyld- og straffespørsmål. Jussens venner 1998, s. 273-299.

- Myhrer, Tor-Geir: Etterforskningsbegrepet: avgrensning, vilkår, roller og ansvar, i Tidsskrift for strafferett nr. 1 2001.
- Strandbakken, Asbjørn: Klage over påtalevedtak. Jussens venner 1997, s. 127-167.

Artikkelsamlinger:

- Bratholm, Anders og Ståle Eskeland (red.): Justismord og rettssikkerhet 2008
- Eskeland, Ståle og Per Brandtzæg (red.): Rettsmedisinsk sakkyndighet i fortid, nåtid og fremtid: Mot et paradigmeskifte ved vurdering av rettsmedisinsk sakkyndighet i straffesaker, 2007.

Monografier:

- Jebens, Sverre Erik: Menneskerettigheter i straffeprosessen 2004
- Magnussen, Svein: Vitnepsykologi 2004
- Matningsdal, Magnus: Siktedes rett til å eksaminere vitner: opplesning av politiforklaringer, anonyme vitner og dommeravhør av barn 2007.

Doktoravhandlinger:

- Myhrer Tor-Geir: Personvern og samfunnsforsvar. Om taushetsplikt og ytringsrett i straffesaksbehandlingen. 2001.
- Nygard, Lars Jonas: Juryen for fall 2010
- Rachlew, Asbjørn: Justisfeil ved politiets etterforskning
- Robberstad, Anne: Mellom tvekamp og inkvisisjon. Straffeprosessens grunnstruktur belyst ved fornærmedes stilling. 1999
- Strandbakken, Asbjørn: Uskyldspresumsjonen. "In dubio pro reo". 2003
- Torgersen, Runar: Ulovlig beviserverv og bevisforbud i straffesaker. 2009.
- Øyen, Ørnulf: Vernet mot selvinkriminering i straffeprosessen. 2010.
- Aall, Jørgen: Rettergang og menneskerettigheter. Den europeiske menneskerettighetskonvensjons artikkel 6 og norsk straffeprosess. 1995.

- Aarli, Ragna: Offentlig rettergang. Publikums adgang til innsyn i og omtale av straffesaker. 2010.

Kommentarutgave

- Hans Kristian Bjerke, Erik Keiserud, Knut Erik Sæther Straffeprosessloven. Kommentarutgave. Bind I og II (2011).

Litteraturbeskrivelse - tilleggslitteratur

Tilleggslitteraturen går for en rekke spørsmål langt utover kravet til god forståelse. Den behandler også straffeprosessuelle spørsmål som faller utenfor læringskravene. Artikkene og monografiene supplerer og uttyper mange av spørsmålene i hovedlitteraturen, men tar også opp andre spørsmål som er viktige i straffeprosessuell debatt. Særlig doktorgradene gir innsikt i hvor forskningsfronten i straffeprosess går for tiden.

Sivilprosess

Innføringslitteratur

- Knophs oversikt over Norges rett (14. utgave 2014) §§ 114 og 115
- Jørgen Vangsnes: Sivilprosess i et nøtteskall. Oslo 2015.

Hovedlitteratur

- *Jo Hov*: Innføring i prosess 1 og 2 (2010), med unntak av petitavsnitt.

Stoff som bare angår straffeprosessen, hører ikke med her.

eller

- *Anne Robberstad: Sivilprosess* (2.utg., 2013). Hele boken inklusive petitavsnitt hører med til lærestoffet, unntatt notene.

og (felles for begge alternativene over)

Jørgen Aall: *Rettsstat og menneskerettigheter* (3. utg. 2011) kap. 17.1-17.2 og 17.5.1, 17.5.2 og 17.5.5, og kap 18. Petitavsnitt inngår ikke.

eller

Erik Møse: *Menneskerettigheter* (2002) kap 13.1-2 og 13.4-9. Petitavsnitt inngår ikke.

Tillegglitteratur

- *Anne Austbø og Geir Engebretsen: Mekling i rettskonflikter* (2006)
- *Kjelland-Mørde, Rolland, Steen, Gammelgård og Anker: Konflikt, mekling og rettsmekling* (2008)
- *Anne Robberstad: Rettskraft* (2006)
- *Anne Robberstad: Norske dommeres plikt til å veilede om EØS-retten*, i *Lov og Rett* 2002 side 195-223
- *Camilla Bernt: Meklerrollen ved mekling i domstolene* (2011)
- *Camilla Bernt-Hamre: Utenrettslige forklaringer og erklæringer som bevis i den nye tvisteloven*, i *Jussens Venner* nr 5/2007 s 273-294

- *Gunnar Aasland*: Rettens stilling til partenes anførsler i tvistemål, i Tidsskrift for Rettsvidenskap, 1967, s. 157-200.
- *Halvard Haukeland Fredriksen*: Tvisteloven og EØS-avtalen, i TfR 2008 s.289-359.
- *Inge Lorange Backer*: Rettslig interesse for søksmål, skjønn og klage (1984)
- *Jens Edvin A. Skoghøy*: Tvisteløsning, 2. utgave (Oslo 2014)
- *Magne Strandberg*: Beviskrav i sivile saker (2012)
- *Per Henrik Lindblom*: "Sena uppsatser. Om domstolsprocessen, processmaterialet och den alternativa tvistlösningen" (2006).
- *Per M. Ristvedt*: Advokaten i rettsmekling (2013)
- *Schei m fl*: Tvisteloven. Kommentarutgave. Bind I og II. (2. utgave 2013)
- *Torstein Eckhoff*: Tvilsrisikoen (bevisbyrden) (1943)
- *Stein Rognlien*: Luganokonvensjonen (1993)

Felles tilleggslitteratur for straffeprosess og sivilprosess

- *Anders Bøhn*: Domstolloven. Kommentarutgave. (2. utgave Oslo 2013)
- *Anne Robberstad*: Mellom tvekamp og inkvisisjon (1999). Kap. 2, 4, 5, 6
- *Eivind Kolflaath*: Bevisbedømmelse i praksis (2013)
- *Henrik Zahle*: Om det juridiske bevis (1976)
- *Nils Erik Lie*: Parts- og vitneavhør- i straffesaker og sivile saker (2012)
- *Svein Magnussen*: Vitnepsykologi (2004)

Pensum/læringskrav

Læringskrav for bachelornivå:

Kunnskap

Studenten skal ha bred kunnskap om og forståelse av følgende emner:

- Skattestrukturen (dvs. de ulike skatter som utskrives på inntekt, herunder trygdeavgiften, og hvilke skattesatser som gjelder for disse).
- Skattesubjektene, herunder familiebeskatningen og de sentrale regler om skattlegging av selskaper og selskapsdeltakere.
- Reglene om skattepliktig alminnelig inntekt av fordeler vunnet ved arbeid, kapital og virksomhet.
- Fradragsrett for utgifter knyttet til slik inntekt.
- Fradragsrett for gjeldsrenter og andre finansutgifter.
- Kapitalgevinster og -tap.
- Tidfestingsregler
- Reglene om skattepliktig personinntekt
- Rettskildene i skatteretten, herunder om omgåelsesproblemet i skatteretten.

Ferdigheter

Studenten skal være i stand til å finne frem til relevante kilder og å anvende kunnskap og forståelse til å ta begrunnet standpunkt til konkrete rettsspørsmål innenfor rettsområdet samt å formidle fagstoffet systematisk.

Generell kompetanse

- Studenten skal kunne reflektere rettspolitisk over skatterettslige problemstillinger.
- Studenten skal også være i stand til å se og kunne formidle hvordan skatteregler og skatterettslige problemstillinger kan virke inn på privatrettslige problemstillinger og privatrettslige handlingsvalg,

Litteraturliste for bachelornivå:

Innføringslitteratur:

Aarbakke, Magnus: Skatterett, i Kåre Lilleholt (utg.): Knophs oversikt over Norges rett, 12. utgave 2003, s. 701-720.

Hovedlitteratur:

Zimmer, Frederik: Lærebok i skatterett, 7. utgave 2014, unntatt kap. 17 – 19. Stoff som er satt med petit, omfattes ikke av lærestoffet.

Boken dekker læringskravene godt. En del av det stoffet som er satt med petit og således ikke hører med til lærestoffet, vil likevel være nyttig lesning som bakgrunnsstoff, supplering osv.

Støttelitteratur:

Brudvik, Arthur J.: Skatterett for næringsdrivende, 34. utgave 2011, eller senere utgaver.

Brudvik, Arthur J. m.fl.: Skattelovkommentaren 2003/04, 2004.

Gjems-Onstad, Ole: Norsk bedriftsskatterett, 7. utg. 2008.

Zimmer, Frederik (red.): Bedrift, selskap og skatt, 5. utg. 2010.

Skattedirektoratet (utg.): Lignings-ABC 2010/11 og senere utgaver.

Læringskrav for masternivå:

Kunnskap

Studenten skal ha inngående kunnskap om og god forståelse av følgende emner:

- Skattestrukturen (dvs. de ulike skatter som utskrives på inntekt, herunder trygdeavgiften, og hvilke skattesatser som gjelder for disse).

- Skattesubjektene, herunder familiebeskatningen og de sentrale regler om skattlegging av selskaper og selskapsdeltakere.
- Reglene om skattepliktig alminnelig inntekt av fordeler vunnet ved arbeid, kapital og virksomhet.
- Fradragsrett for utgifter knyttet til slik inntekt.
- Fradragsrett for gjeldsrenter og andre finansutgifter.
- Kapitalgevinster og -tap.
- Tidfestingsregler
- Reglene om skattepliktig personinntekt
- Sentrale problemstillinger om inntektsskatt i forbindelse med generasjonsskifte i familieforetak
- Rettskildene i skatteretten, herunder om omgåelsesproblemet i skatteretten.

ferdigheter

- Studenten skal være i stand til å analysere kompliserte rettsspørsmål og ta begrunnet standpunkt til konkrete rettsspørsmål innenfor rettsområdet samt å formidle fagstoffet systematisk.
- Studenten skal være i stand til analysere og vurdere lovforslag og å vurdere betydningen av lovendringer, nye dommer og forvaltningsavgjørelser osv.

Generell kompetanse

- Studenten skal kunne anvende sine kunnskaper i praktisk arbeid i privat eller offentlig virksomhet.
- Studenten skal kunne reflektere rettspolitisk over skatterettslige og skattepolitiske problemstillinger.
- Studenten skal også være i stand til å se og kunne formidle hvordan skatteregler og skatterettslige problemstillinger kan virke inn på privatrettslige problemstillinger og privatrettslige handlingsvalg,

Litteraturliste for masternivå:

Innføringslitteratur:

Aarbakke,Magnus: Skatterett, i Kåre Lilleholt (utg.): Knophs oversikt over Norges rett, 12. utgave 2003

Hovedlitteratur:

Zimmer,Frederik: Lærebok i skatterett, 7. utgave 2014.

Zimmer,Frederik: Arveavgift ut, kontinuitetsprinsipp inn. Manus 2013.

Støttelitteratur:

Brudvik,Arthur J.: Skatterett for næringsdrivende, 34. utgave 2011 eller senere utgaver.

Brudvik,Arthur J. m.fl.: Skattelovkommentaren 2003/2004, 2004.

Gjems-Onstad,Ole: Norsk bedriftsskatterett, 7. utg. 2008.

Zimmer, Frederik (red.): Bedrift, selskap og skatt, 5.utg. 2010.

Skattedirektoratet (utg.): Lignings-ABC 2010/11 og senere utgaver.

Læringskrav - JUS4121

Innholdsfortegnelse

- Læringskrav
 - Kunnskap
 - Ferdigheter:
 - Generell kompetanse
- -

Læringskrav

Læringutbyttebeskrivelsene for emner i rettsstudiet omfatter obligatoriske og anbefalte forkunnskapskrav for det aktuelle emnet.

Kunnskap

- Studenten skal ha kunnskap om hvordan samfunnsøkonomisk teori kan anvendes for å analysere virkninger av offentligrettslige og privatrettslige regler.
- Studenten skal kunne analysere hvordan forskjellige aktører tilpasser seg regler om rettigheter og plikter, og hvordan samfunnets ressursbruk derved blir påvirket.

Ferdigheter:

Studenten skal kunne anvende enkel markeds- og velferdsteori for å analysere og utlede mulige konsekvenser av endringer i rettsreglene på forskjellige områder.

Generell kompetanse

Studenten kan kommunisere med andre fagfolk om rettens virkninger og om hvilke rettsregler som er egnet til å oppnå bestemte mål.

Pensum/læringskrav

Oversikt over ansvarlig faglærere og faglærere på studieåret

Læringskrav

Læringutbyttebeskrivelsene for emner i rettsstudiet omfatter obligatoriske og anbefalte forkunnskapskrav for det aktuelle emnet.

Kunnskap

- Studenten skal ha kunnskap om hvordan samfunnsøkonomisk teori kan anvendes for å analysere virkninger av offentligrettslige og privatrettslige regler.
- Studenten skal kunne analysere hvordan forskjellige aktører tilpasser seg regler om rettigheter og plikter, og hvordan samfunnets ressursbruk derved blir påvirket.

Ferdigheter

Studenten skal kunne anvende enkel markeds- og velferdsteori for å analysere og utlede mulige konsekvenser av endringer i rettsreglene på forskjellige områder.

Generell kompetanse

Studenten kan kommunisere med andre fagfolk om rettens virkninger og om hvilke rettsregler som er egnet til å oppnå bestemte mål.

Hovedlitteratur

Eide, Erling og Endre Stavang: Rettsøkonomi (bortsett fra appendiksene A og B til del IV). Cappelen Akademisk 2008 eller senere opplag.

Følgende er ikke del av hovedlitteraturen:

- 8.4. Nærmere om immatariarretter
- 12.4.5 Rettslig årsakssammenheng

- 12.4.6 Økonomisk tap
- 13.3 Risikokostnader
- 13.4.2 Sekvensielt valg av aktsomhet
- 17.3 Oppfyllelse og innrettelse
- 21.4 Bevissspørsmål

Tilleggs litteratur

For anvendelser av rettsøkonomi, se særlig:

- **Eide, Erling, Henrik Lando og Endre Stavang** (red.), Rettsøkonomi i nordiske dommer, Oslo 2014: Institutt for privatretts skriftserie nr. 197.
- **Mathis, Klaus** (red.), Law and Economics in Europe, Foundations and Applications, Dordrecht 2014: Springer.
- **Eide, Erling**: Rettsøkonomiens lysende fortid og utfordrende fremtid - Refleksjoner omkring en encyclopedi. I Rettsteori og rettsliv - Festskrift til Carsten Smith til 70-årsdagen 13. juli 2002, Oslo 2002, s. 197-208.

Med fradrag av tabeller og figurer utgjør hovedlitteraturen i underkant av 500 sider